

BUGYI ISTVÁN SEBÉSZPROFESSZOR LEVELEZÉSE (1925–1981)

LABÁDI LAJOS

Életútja

Az idősebb orvos generáció tagjai még személyesen ismerték Bugyi István tanár urat, s számos történetet meséltek szakmai tudásáról, puritán életviteléről, legendás emberszeretetéről. Munkásságával bizonyította, hogy kellő tehetséggel, felkészültséggel és szorgalommal vídékéről is el lehet jutni az országos, illetve nemzetközi hírnévig. Születésének 120 éves évfordulóján felidézzük életútját, és szemelvényeket közlünk eddig feltáratlan, rendkívül érdekes és izgalmas levelezési hagyatékából.

Bugyi István régi szentesi család sarja; ősei a 18. század végén iparosként telepedtek le Szentes mezővárosában. Édesapja *Bugyi Antal* városi tanácsnok, főjegyző, helyettes polgármester, Szentes nemzetgyűlési képviselője, kormányfőtanácsos, lapkiadó. Édesanyja *Eszes Mária*, *Eszes Mátvás* csongrádi földbirtokos és gőzmalomtulajdonos leánya. Frigyükből 1898. január 3-án egy gyermekük született, István.¹

Elemi iskoláit a Szentesi Katolikus Népiskolában, középiskoláit a szentesi főgimnáziumban végezte, ahol 1915-ben érettségizett. Tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem orvosi fakultásán folytatta, egyetemi éve alatt a budai Szent Imre Kollégium növendéke volt. Kitüntetéssel letett szigorlatai után, 1920 novemberében orvosdoktorrá avatták. Egy évig a bécsi II. sz. Sebészeti Klinikán volt műtőnövendék, majd 1922 és 1924 között a Szegedi Tudományegyetem Sebészeti Klinikáján volt gyakornok, ahol sebész-műtői oklevelet szerzett. Ezt követően külföldi tanulmányútra indult az alábbi állomásokkal: Bécs (1924), Németország (1925) és Franciaország (1929). 1924 nyarán kinevezést nyert a budapesti Új Szent János Kórház sebészeti osztályára, ahol a neves sebészprofesszor, *Manninger Vilmos* (1876–1945) lett a tanítómestere. Itt három évig segédorvosként, újabb három évig alorvosként dolgozott, majd szakirodalmi munkássága alapján 1930-ban adjunktussá nevezték ki. Nyitva állt előtte a pálya, az országos karrier, amikor hazahívták Szentesre, Csongrád vármegye akkori székhelyére. Eleget tett a kérésnek, sőt még más kiváló szakembereket is hozott magával.²

Az 1873-ban alapított szentesi kórházban 1931 elején komoly átszervezések történtek: osztályokat alakítottak ki, és az egyes osztályok élére szakorvosokat állítottak. Ezért hívták haza Bugyi Istvánt is. Kinevezték a sebészeti osztály főorvosává, s azonnal hozzálátott a sebészeti osztály megszervezéséhez. Két évvel később őt nevezték ki a szentesi vármegyei kórház igaz-

¹ *Magyar politikai lexikon. I. kötet.* Szerk.: T. Boros László. Bp., Európa, 1929. 66.; Labádi Lajos: A követi tekintély helyreállítója. 50 éve hunyt el Bugyi Antal nemzetgyűlési képviselő. *Szentesi Élet*, 42. (2010) 12. sz. 2.

² *A Szentesi M. Kir. Állami Főgymnasium értesítője az 1914–1915. tanévről.* Szentes, 1915. 51.; Magyar Nemzeti Levéltár Csongrád Megyei Levéltárának Szentesi Levéltára (MNL CSML SZL), Csongrád vármegye főispánjának bizalmas iratai 342/1937., 455/1938. (Bugyi István önéletrajza és családfája); *Csongrád vármegye. I. kötet.* Szerk.: Csikvári Antal. Bp., 1938. 74.; Gulyás Pál: *Magyar írók élete és munkái. IV. kötet.* Bp., 1942. 238.; *Szegedi egyetemi almanach (1921–1970).* Szerk.: Lisztes László, Zallár Andor. Szeged, 1971. 301.; *Magyar életrajzi lexikon (1978–1991).* Főszerk.: Kenyeres Ágnes. Bp., Akadémiai, 1994. 138.; *Révai Új Lexikona. III. kötet.* Szekszárd, Babits, 1998. 766.; *Új magyar életrajzi lexikon. I. kötet.* Főszerk.: Markó László. Bp., Helikon, 2002. 971.

gató-főorvosává. Vezetése idején vált a szentesi kórház korszerű, országos hírű egészségügyi létesítménnyé, amelyet szakmai berkekben is mintakórházként emlegettek. Az igazgatói tisztséget több cikluson át, 1933 és 1944, 1947 és 1955, valamint 1959 és 1968 között töltötte be.³

A kórházvezetés mellett folyamatosan művelte szaktudományos tevékenységét. Újszerű eljárásait több külföldi (német, svéd, dán) intézet ki próbálta, átvette, és sikerrel használta. Gazdag szakirodalmi munkásságának, valamint a külföldi szaklapokban megjelent sebészeti dolgozatainak elismeréseként a Német Sebésztsárság 1935-ben rendes tagjává avatta. A szakmai elismerések sora következett: egészségügyi főtanácsosi cím (1938), *A sebészorvos* című könyvéért Herczel Manó-díj (1939), a Szegedi Tudományegyetem Orvosi Kara a gyakorló orvos és a kórházi orvos sebészete tárgykörből egyetemi magántanárrá habilitálta (1942). (Ugyanitt 1965-től címzetes egyetemi tanár.) Munkássága talán legrangosabb elismerésének számít az 1949-ben elnyert Kossuth-díj. Szentesen éppen tartott az Orvos Szakszervezet IX. Tudományos Ülése, amikor értesültek Bugyi István magas kitüntetéséről. A korabeli tudósítás szerint a bejelentést követően az ülés hallgatósága percekig viharosan ünnepelte a közkedvelt igazgató-főorvost. A *Szentesi Magyar Alföld* az alábbiakban tudatta az öröndetes hírt 1949. március 13-i számában: „Dr. Bugyi István megkapta a Kossuth díjat. A kultuszminisztérium tegnap értesítette dr. Bugyi Istvánt, a Csongrád Vármegyei Közkórház neves professzorát, hogy a kormányzat érdemei elismeréséül Kossuth-díjjal tüntette ki. Amint a szombati (márc. 12.) orvos gyűlésen szétfutott a híre a kitüntetésnek, lelkes ünneplésben részesítették a közszeretettnek örvendő professzort, s munkájához további sok sikert kívántak. Dr. Bugyi István személyében talán a legméltóbbnak jutott ez a magas kitüntetés. Az egész országban százak és százak köszönhetik életüket sebészi zsenijének, életet adó biztos kezének. Bugyi professzor egész életében hivatása magaslatán állott. Soha nem nézte, hogy szegény vagy gazdag ember kerül elé a műtőasztalra, csak azt látta, hogy szenvedő, beteg ember. Ezért tölti el büszke öröm nemcsak városunk, hanem az egész megye minden lakosát a kitüntetés hallatára, s mi, Szentes és a megye dolgozó népe nevében kívánjuk, hogy Bugyi professzort ez a kitüntetés buzdítsa még fokozottabb munkára, megyénk egészségügyi helyzetének fokozott javítására. Dr. Bugyi István egyébként hétfőn utazik fel Budapestre, a kitüntetés átvételére.”⁴

Bugyi István, a népszerű, fiatal orvos

A nemzetközi hírnű tudóst többször próbálták elcsábítani Szentesről, katedrát ajánlva fel előbb a szegedi, majd a debreceni egyetemen. Ő azonban szülővárosában maradt, bebizonyítva, hogy valódi tudással és tehetséggel egy kisvárosból is elérhető az országos és nem-

³ A Szentesi Megyei Kórház emlékkönyve Prof. Dr. Bugyi István egyetemi c. tanár sebészfőorvos 75. születésnapjára. Szerk.: Dr. Tóth Csaba. Szentes, 1972.; Zsoldos Ferenc: A kórház száz esztendeje (1881–1981). In: Centenáriumi. A Szentesi Kórház 100 éves jubileumi emlékkönyve. Szerk.: Bugyi István. Szentes, 1981. 33–84.

⁴ MNL CSLM SZL, Csongrád vármegye főispánjának bizalmas iratai 342/1937., 455/1938.; Szentesi Magyar Alföld, 5 (1949) 61. sz. 17–18.

zetközi hírnév, megbecsülés. Számos nagysikerű országos tudományos ankétot szervezett Szentesen, emellett rendszeressé tette a tudományos üléseket, konzultációkat a helyi kórházban. A sebészeti osztályon a személyéhez kötődő orvosokból – *Badó Zoltán, Mencser András, Tari Gábor, Tóth Csaba, Elek László, Zsoldos Ferenc, Dragon Károly* – kialakult a Bugyi-iskola, amelynek tagjai utóbb maguk is egy-egy terület nemzetközi híru specialistájává váltak. Szakmai munkájának elismerését több magas kitüntetés jelzi: 1952-ben megkapta az orvostudományok kandidátusa tudományos fokozatot, 1956-ban a Magyar Népköztársaság Kiváló Orvosa címet, 1962-ben, 1968-ban és 1970-ben pedig elnyerte a Munka Érdemrend arany fokozatát. Ugyancsak 1970-ben átvethette az Aranydiplomát is. 1969 őszén elsőként tüntették ki a Szentes Város Fejlesztéséért címen alapított emléklappal.⁵

54 évi munka után, 1974. dec. 31-én nyugalomba vonult. Szakmai teljesítményének mérlege: 9 könyv, 90 tudományos közlemény és 30 000-nél több műtét. Nem tekinthető véletlennek, hogy 1976-ban az első közt kapta meg az újonnan feltámasztott Szentes Város Díszpolgára címet. Érdeműs életpályájának ismertetése a tanácsi jegyzőkönyvben a következő elismerő mondatokkal zárul: „56 éve orvos, ebből 45 évet Szentesen töltött el. Gyógyító munkáját betegek tízezrei áldják; halk szavú, bölcs tanításáért, példamutatásáért tanítványai hálásak. Élete, munkássága összeforrott a Kórházzal, a várossal. Egyik legismertebb vidéki kórházzá tette a Szentesi Megyei Kórházat. Embersége, munka- és szakmaszeretete, szerénysége, közéleti aktivitása közismert.”⁶

1980-ban még átvette az egyetem által adományozott Gyémántdiplomát, de néhány hónappal később már haláláról írtak az újságok. Szentesen hunyt el 1981. április 3-án, 83 éves korában. „Úgy halt meg, ahogyan élt: csendben, nyugalomban, békességben, méltósággal, dolga végeztével” – írta Mencser András, az egyik tanítvány. 1988-ban – születésének 90. évfordulója alkalmából – a kórház igazgatósága és tudományos tanácsa Bugyi István Emlékérem elnevezéssel díjat alapított azon Szentesen működő orvosok számára, akiknek kiemelkedő tudományos munkássága vagy életműve méltó folytatása Bugyi István professzor munkásságának. (A bronz emléklapok K. Tóth Vali alkotása.) 1998-ban – születése 100. évfordulójának tiszteletére – márvány emléktáblát helyeztek el Bugyi István egykori lakóháza falán (Ady Endre u. 29.), a Kossuth téri központi gyógyszertár pedig felvette dr. Bugyi István nevét. Egykori tanítványai 1999. július 31-én a kórház parkjában felavatták a Mester mellszobrát, amelyet dr. Csíky László orvos és szobrász készített. És végre 2004-ben teljesült sokak régi kívánsága: Dr. Bugyi István professzorról nevezték el a szentesi kórházat.⁷

Megjelent főbb munkái

Dr. Walter Kühl: *A narkózis és a műtéti előkészületek kézikönyve*. Fordította: Bugyi István dr. Budapest, Franklin Társulat, 1923.

5 Szentesi Élet, 2 (1969) 11. sz. 3.; Bodrits István: Bugyi István munkássága. Szentesi Élet, 19 (1988) 8. sz. 4.

6 MNL CSML SZL, Szentes Város Tanácsának jegyzőkönyve, 128/1974. szept. 19.; Szentes Város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának jegyzőkönyve, 122/1976. nov. 18., 20/1976. dec. 3.; Csongrád Megyei Hírlap, 4 (1976) 287. sz.; Csongrád Megyei Hírlap, 8 (1981) 83. sz.

7 MNL CSML SZL, Gyászjelentések gyűjteménye; Emlékezés dr. Bugyi Istvánra. Szentesi Élet, 12. (1981) 5. sz. 4.; Balácsi Irén: „Tudjuk, itt vagy közöttünk!” – Dr. Bugyi István Emlékezés a szentesi kórházban. Délvilág, 55 (1998) 3. sz. 4–5.; Mencser András: Egy sebészorvos emlékezése. Baja, 2001.; Lovas József: Bugyi István emlékezete. Koszorút a sebészprofesszornak. Szentesi Élet, 32 (2001) 14. sz. 2.; Papp Zoltán: Bugyi István élete és munkái. Szentes, 2002.; Labádi Lajos: Szentes város diszpolgárai 1881–2007. Szentes, 2008. 127–138.; Labádi Lajos: „Ez a Bugyi jó kis ember!” 120 éve született dr. Bugyi István Kossuth-díjas sebészprofesszor. Szentesi Élet, 50 (2018) 2. sz. 15.

Budapest Székesfőváros Új Szent János Közkórháza Sebészeti Osztályának évkönyve az 1929. évről. Összeállította: Bugyi István. Bp., 1930.

Bugyi István: *Csongrád Vármegye Közkórháza sebészeti osztályának évkönyve az 1931. évről.* Budapest, Stádium Sajtóvállalat Rt., 1932.

Bugyi István: A vármegye közegészségügye. In: *Csongrád vármegye.* Szerkesztette: Csikvári Antal. Budapest, 1938.

Bugyi István: *A sebészorvos.* Budapest, Rényi Károly, 1932.

Manninger Vilmos emlékkönyv. Dolgozatok a nagysebészet köréből. Írták tanítványai. Budapest, Rényi Károly, 1943.

Bugyi István: *Gyakorlati sebészet I-II. Egyetemi tankönyv.* Budapest, Medicina, 1961.

Orvosi Lexikon. I-IV. kötet. Budapest, Akadémiai, 1967–1973. (sebészeti szakszerkesztő)

Repetitorium Chirurgiae: 1000 kérdés/felelet a nagysebészet és rokonszakmái köréből.

Szerk.: Bugyi István. Szeged, Csongrád Megyei Tanács Egészségügyi Osztálya, 1970.

Plasztikai sebészet. Orvosi ankét Szentesen 1976. május 7–8. Szerk.: Bugyi István dr. Szentes, 1977.

Centenárium. A Szentesi Kórház 100 éves jubileumi emlékkönyve. Szerk.: Bugyi István dr. Szentes, 1981.

Bugyi István levélhagyatéka a szentesi levéltárban

Kevesen tudják, hogy Bugyi tanár úr nagy levelező volt, évtizedeken át rendkívül kiterjedt levelezést folytatott hazai és külföldi partnerekkel egyaránt. Sajnos a hozzá érkezett eredeti levelek, illetve az általa írt válaszok másolatai csak hiányosan maradtak fenn, de így is tekintélyes mennyiségről beszélhetünk. Eddig 29 iratgyűjtőnyi levél került elő a hagyatékából, amelyek száma becslésem szerint elérheti az 5500–6000 darabot. Levelezési anyaga 1944-ben jelentősen megsérült. Ő maga írta le egy helyen, hogy a város 1944. október 7-i kiürítésekor felsőbb utasításra neki is mennie kellett. Budapestre utaztak ifjú feleségével, *Sebestyén Márta* szigorló orvosnővel, és édesapja, Bugyi Antal Károly körüti lakásában vészték át a főváros ostromát. 1945. március 16-án tértek haza Szentesre, és ismét átvette a kórház vezetését. Ady Endre utcai házát feldúlva találta, s egy jó ismerőse mesélte el, hogy amit tudtak, igyekeztek lemenekíteni a pincébe. Számos dolgot utóbb hiába kerestek; levelezési anyaga is csak töredékesen került elő, a többsége megsemmisült. (Vagyis a teljes levelezés ma elérhetné a 8–10000 darabot is.)

A megmaradt irathagyatékból az látszik, hogy a tanár úr nem dobott ki semmit, így a hagyatékban egy névjegykártya, meghívó, képeslap vagy távirat éppúgy megtalálható, mint a 6–8 oldalas levél, és az arra írt válaszelevél indigós kópiája. Halmazott orvosi és intézményvezetői teendői ellenére Bugyi István nagyon szorgalmas levélíró volt: az egyébként kevészavú tudós leveleiben megnyílt, mondhatni bőbeszédűvé vált. Ha tehette, nyomban válaszolt a kapott küldeményekre, még ha csak tömondatos távirati stílusban is. Ilyenkor jelezte, hogy „*Ez nem levél!*”, a valódi választ hamarosan küldi. (Az azonnali válaszolásra volt egy sokszor idézett mottója is, mely így szólt: „*Ha levelet kapsz, válaszolj azonnal/Az aznap írt válasz a válasz csupán!/Ha azt mondod: majd írok holnap/Nem írsz se holnap, sem holnapután!*”) Ezt ő maga betartotta, csak idősebb korában fordult vele elő, hogy napokig magával hordta a táskájában a megválaszolásra váró leveleket.

A rá jellemző precizitással kezelte és tárolta a nagy becsben tartott missziliseit. Tartalmuk szerint tárgyi csoportokba rendezte a küldeményeket, külön-külön füzös irattartókba helyezve el őket, az érkezés időrendjében. Így a legújabb levél került mindig legfelülre, az általa írt válaszlevéllel együtt. A fennmaradt levelezés évköre: 1925–1981. A tanár úr által kialakított főbb tematikai egységek a következők:

- I. Szakmai levelezés kollégákkal, hivatalos szervekkel, magánszemélyekkel (1960–1981)
- II. Elnöki levelezés, működési bizonyítványok (1960–1968)
- III. Magyar Sebész Társaság (MST); Tudományos Tanács iratai (1973–1980)
- IV. Stúdium lektorálások A–B–C (1953–1981)
- V. Vegyes iratok (orvosi szállóigék, önéletrajz, családfa, szakirodalmi munkásságának bibliográfiája, Etymologiai Medica, szakmai különlenyomatok)
- VI. Ady Endre utca 29. sz. családi házában tartozása
- VII. Baráti levelezések (1960–1981)
- VIII. Betegek köszönő levelei (1925–1977)

Az 1925-től fennmaradt legkorábbi levelek tárgya a köszönet, hálálkodás. Amint Bugyi István életrajzából tudhatjuk, a németországi és franciaországi tanulmányútjáról hazatérve, a budapesti Új Szent János Kórház Sebészeti Osztályán dolgozott segédorvosi, alorvosi, majd adjunktusi minőségben. Ami feltűnő, hogy az 1925 és 1930 között kelt köszönőlevelek zöme már ekkor az alig 27–28 éves ifjú orvos bravúros műtéteiről szólnak, dicsérve közvetlen emberségét, segítőkészségét. Ezek a jelzők a későbbiekben is jellemzőek maradnak.

Fővárosi működése idején megfigyelhető, hogy előszeretettel fogadja a hozzá bejelentkező szentesi betegeket, akik fiatal kora ellenére belé helyezik bizalmukat. A levelekből kitűnik, hogy sokszor a személyéhez közel álló, általa nagyra becsült emberek irányítják hozzá szülővárosának betegeit, mint például egykori gimnáziumi tanára, *Molecz Béla, dr. Négyesi Imre* polgármester vagy *Drahos István* grafikusművész. E korai időből érdekesek az idősebb szentesi kollégákkal – *dr. Eisler Samu* és *dr. Csák Béla* városi főorvosokkal – váltott levelei. Hálálkodó írásokat persze nemcsak Szentesről, hanem az ország legkülönbözőbb helyeiről is kapott. Így maradt ez szentesi működésének idején is.

Szentesi intézményvezetőként és egyre elismertebb sebészprofesszorként levelezőpartnereinek köre nagymértékben kiszélesedett. A szakmai ismerősök, a társintézmények vezetői mellett megjelentek a minisztériális és megyei szintű hatóságok képviselői, az orvostudományi egyetemeken és klinikákon működő kollégák, a tudományos társaságok, szakmai kollégiumok munkatársai, konferenciák szervezői stb. Az 1950-es évektől egyértelműen érzékelhető, hogy Bugyi professzort országosan elismert szakemberként jegyzik, a fontosabb szakmai ügyekben kikéri véleményét, az általa vezetett szentesi kórházat pedig példaadó, rangos intézménynek tekintik. Ezt a benyomást erősíti az is, hogy számos országos konferencia és szimpózium házigazdája volt az 1960–1970-es években a szentesi kórház, Bugyi tanár úr pedig több ízben képviselte hazánkat a külföldön megrendezett orvostudományi kongresszusokon.

A „nagy ügyek” mellett Bugyi professzornak mindig maradt ideje saját intézményére és annak dolgozóira. Több levele szól arról, hogy beprotezsálja valamelyik tehetséges munkatársát egy adott kórházba vagy beosztásba, egyengeti ifjabb kollégái pályáját; de van jó szava a nővérkékhöz, a kórház egyéb dolgozóihoz is. A körülötte összegyűlt orvosgárdára nagyon büszke, de életkora növekedésével párhuzamosan keserűen ad hangot azon érzésének, hogy

az általa kinevelt tehetségek bizony-bizony egyre inkább kiszorítják őt a műtőasztal mellől. Ebben elsősorban azt fájtalta, hogy ő lassan feleslegessé válik. Depressziós hangulatát nem tagadta, de csak legbensőségesebb barátaival osztotta meg érzéseit. Az ekkoriban kapott magas kitüntetéseiről, tanácsadói státusáról szellemes öniróniával ír, de nem titkolja afölötti bánatát, hogy eliramlott fölötté az élet.

Bugyi István levelezését olvasva megtelik valódi, életszerű tartalommal mindaz, amit egy hivatalos életrajz, egy tömör lexikonszócikk nem adhat vissza. Levelein keresztül megjelenik a hús-vér, töprengő, gondolkodó, a filozófálgatásra hajlamos ember, akinek mindenről van határozott véleménye, még ha csupán a levelezőpartnerével osztja is azt meg. Stílusa rendkívül olvasmányos és változatos: a könnyed, szinte fecsegő beszédmodot váltogatja az elgondolkodtató bölcsességekkel; az évődő, baráti korholást, komoly szemrehányást az önostorozással, öniróniával, mindezt szellemesen, megcsillantva a múlt században születettek klaszszikus (latin, német) műveltségét. Legrégebbi barátaihoz, volt gimnáziumi iskolatársaihoz írt levelei rendkívül bensőségesek, szeretetteljesek és ragaszkodók. Utolsó levelei szinte csak hozzájuk szólnak, hisz nyugdíjaztatása után levelezőpartnereinek köre leszűkült a kortársaira, illetve az egykori iskolatársakra.

Dr. Bugyi István sebészprofesszor és kórházigazgató-főorvos nagy értékű irathagyatéka – özvegye rendelkezése alapján – a Csongrád Megyei Levéltár Szentesi Levéltárának őrizetbe került. Az irat-együttes gondozását és levéltárba adását dr. Sebestyén Márta az egyik tanítványra, dr. Zsoldos Ferenc sebész-főorvosra bízta, aki 1998 folyamán eleget tett a felkérésnek. A levéltár munkatársai nyilvántartásba vették az iratokat, amelyek XXXI. 19. fondszám alatt szerepelnek a levéltár fondjegyzékében. A levéltár rendezési alapelvei szerint új kezelési és nyilvántartási rendszert kellett volna kialakítani Bugyi István leveleinek befogadásakor, de kegyeleti és hagyományörzési megfontolásból olyan döntést hoztunk, hogy megtartjuk a tanár úr által eredetileg kialakított tematikus rendet, illetve tárolóeszközöket.

Az alábbiakban ízelítőt kívánunk adni dr. Bugyi István levelezési hagyatékából. Terjedelmi okok miatt a több ezer levélből csak néhányat tudunk közreadni, azokat sem a teljesség igényével. Válogatásunk legfőbb szempontja az volt, hogy a kiválasztott levelek által a Kossuth-díjas sebészprofesszort, kórházigazgatót, tudományszervezőt úgy is bemutathassuk, ahogyan betegei, tisztelői, egykori tanárai, iskolatársai és barátai látták. Teljességre nem törekedhetünk, hisz a közel 6000 levélből most csak néhány tucat lát napvilágot, de talán ezek is felkeltik az érdeklődést egy mélyebb, részletesebb feldolgozásra.⁸

LEVELEK BUGYI ISTVÁNHOZ

„Ez a Bugyi jó kis ember!”

Nagyságos Bugyi osztályorvos úrnak, Budapest

Mélyen Tisztelt Doktor Úr!

Bocsánatot kérek, hogy bátorkodtam soraimmal felkeresni. – De miután személyesen nem állott módomban végtelen jóságát megköszönni, mielőtt a kórházból eltávoztam. Tehát ezúton vagyok kénytelen köszönetet mondani.

Habár nem talállok szavakat azon jóságért, mit velem tett, mert bármit írnék, mind kevés és kicsi volna. Helyettem jutalmazza meg a jó Isten avval jóságáért, hogy mielőbb kezeihez kerüljön a tanári diploma!

A kedves nővér is, ki a mellettem lévő ágyon feküdt, mondta, hogy míg ő él, mindég fog a Doktor úráért imádkozni, hogy a pályáján legyen szerencséje! „Mert ez a Bugyi jó kis ember!”

Mielőtt soraimat zárnám, még egyszer nagyon köszönöm irántam való jóságát a Doktor úrnak! Maradtam Tisztelettel: zádorfalvi Csizsár Irén. 1925. II. 6.

Elszaporodtak a vakbelesek Szentesen

Kedves Pistám!

Tudom, hogy nagy mulasztást követtem el, amikor azt a szíves szeretetet, amit Tőled úgyis, mint orvostól, úgyis mint jó emberemtől ottlétem alkalmával olyan jóleső érzéssel tapasztaltam, hosszú hallgatásommal viszonyoztam. Bevallom, ennek a lábadozó beteg bágyadt lustasága volt az okozója, amit tudom az orvos is, a jó barát is elnéz.

Engedd meg, hogy most már, amikor teljesen jól érzem újra magamat s régi erőmnek birtokába kezdek visszatérni, legelőbb is Téged keresselek fel levelemmel, hogy újra megköszönjem szerető kedvességedet. Áldjon meg érte kedves Pistám a jó Isten, s adja, hogy tudásod, melegen érző emberi szíved s egész életed legyen hosszú időközön át áldása a szenvedő emberiségnek, s legyen azoktól is, Istentől is áldott...

Nem tudom, nem ejtett-e gondolkozóba titeket, hogy Szentesen olyan bőven szolgáltatja a gyulladt vakbélűeket? Most már énutánam Bonczos Miklóst⁹ is megoperálta az Új Szent János, de örömmel vettük a hírt, hogy még idejében és teljes sikerrel esett át az operáción. Itt Szentesen egészen járványszerű sűrűséggel lépett föl ez a nyavalya. A közkórházban naponta 2–3 vakbelest operálnak. Igaz, hogy ez nem mind gyulladásoz, legalább is az a gyanúm, hanem akire Pollák¹⁰ kimondja az ítéletet, annak kés alá kell kerülni...

Itthon semmi különös újság nincs. Várjuk a tavaszt. Nem tudom, hogy Gonda mérnök úr ott van-e még? Ha igen, úgy öneki és Mikinek szerető üdvözlőmet légy szíves átadni.

Jóságodat még egyszer hálás szívvel köszönve, igaz szeretettel üdvözöl szerető barátod: Sebestyén Béla reform. lelkész.¹¹ Szentes, 1926. február 15.

Ilonka néni halála

Kedves Pista!

Engedje meg kérem, bár ismeretlenül, hogy soraimmal felkeressem, s azt a nagy jóságát, tudását, szívességét, mivel leányomat Tasnády Imrénét elhalmozta, szívem teljes melegével s nagy hálával megköszönjem.

⁹ Dr. vitéz Bonczos Miklós (1897–1971) gimnáziumi osztálytársa és jó barátja volt Bugyi Istvánnak. Eredetileg katonatiszt, majd ügyvéd, 1938–1939-ben Csongrád vármegye főispánja, 1939 és 1944 között Szentes országgyűlési képviselője, belügyi, majd igazságügyi államtitkár, rövid ideig belügyminiszter. Argentínába emigrált, Bugyi Istvánnal mindvégig levelezési kapcsolatban maradt.

¹⁰ Ifj. dr. Pollák Sándor (1868–1931) id. dr. Pollák Sándor (1828–1905) városi, majd vármegyei főorvos fia, Pollák Antal feltaláló testvére, a szentesi kórház vezető főorvosa.

¹¹ Sebestyén Béla 1887-ben született, 1923-tól volt református lelkész Szentesen. Geológusként is ismert volt, jelentős ásványgyűjteménnyel rendelkezett.

Gondolhatja kedves Pista óriási aggodalmamat Ágneskéért, ami még tetézte azon körülményt, hogy én nem lehettem mellette, – azonban látva kedves Pista a maga nagy ügyességét, a gyors gyógyulást, – megnyugvást hozott.

Nagyon örülnék, ha Imréékkel összebeszélve szerencsém lehetne megismerni azt az ügyes kis Doktort, – és lejönnének hozzám, – addig is ezer hála és köszönet mindenért.

Meleg rokoni üdvözléssel: Ilonka néni. Szarvas, 1926. III/7. Vasárnap.

Már a doktor úr látására meggyógyulnak a betegek

A minden betegek Gyámolítója, s szeretett kedvence Nagyságos Dr. Bugyi István úrnak Budapest

Igen tisztelt kedves Dr. úr, ne nehezteljen esetleg tán e – becsesebb megszólításért, de ön erre nagyon méltó! Ugyanis nőm állítása szerint, ki szintén kezelése alatt lévén, említette – hogy Dr. úr olyan kedves a betegeihez, hogy már a látására meggyógyulnak. Igen kérem tehát, legyen oly kegyes, ha ideje engedi, bármely időben szíveskedjen nőmet megvizsgálni. 3 gyermekem feküdt még a múlt héten, úgy ezeket is legyen kegyes tanácsával ellátni. Ugyanis nőm iránt aggodalmaim vannak, kinek meghagyta Dr. úr, hogy az üdülésből visszatérve keresse fel Doktor urat... Szívességéért előre is köszönetet mond igaz tisztelője: Gáspár György. B. Gyarmat, 1927. I. 27.

Az idősebb kolléga gratulációja

Kedves Pistám! „100 epeműtét” különlenyomatát hálásan köszönöm meg. Büszkén helyezem azt el könyvtáramban, mint olyan munkát, melynek szerzőjét gyermekkorától ismerem, kinek fejlődését, előrehaladását és sikereit lelki megelégedéssel szemlélhetem, megfigyelhetem. Adja Isten, hogy „1000 epeműtét”-ről szóló beszámolóid éppen ennyi örömet okozzon Neked, és hogy akkor a sebészi lelkesedésed a maihoz hasonló frissességgel lobogjon.

Szívélyesen üdvözlő: Csák Béla dr.¹² Szentes, 1928. február 22.

Verses köszönet Bugyi Pistának

Kórházagy – Pegazus: nem illenek össze,
Mégis ez a pár szó versben röffen össze,
Mit Neked hálából mondani akarok:
Beteg testtel, íme Pegazusra kapok.

Ágyékom metélted, feslett testem varrtad,
A vastag belemet helyére zavartad,
Késeddél a bajnak úgy elébe vágatl,
Hogy már negyednapra talpra állítottál.

¹² Dr. Csák Béla (1881–1939) szentesi születésű orvos, az első világháborúban ezredorvos, 1915 és 1936 között Szentes városi tisztviselője, a helyi mentőállomás egyik alapítója és ügyvezető igazgatója.

Mi a bögyömben van, egy szóval kibököm:
 Én áldott jó Pistám, köszönöm..., köszönöm...
 S ha majd az életnek sora úgy hozza,
 Viszonzásra kész lesz mindig
 Farkas Miska.
 Budapest, Új Szent János Kórház, 1928. április 25.

Egy anyát megmentett az életnek

Igen Tisztelt Doktor Úr!

Tisztelettel értesitem a Doktor urat, hogy a feleségem a körülményekhez képest elég jól van. A seb teljesen beforrt, már tapasz sincs rajta... Hála az Istennek, hogy idáig jutottunk!

Végtelen hálával tartozunk a Doktor úrnak, hogy a nagy bajunkban segítségünkre volt. Egy anyát megmentett az életnek, visszaadta őt apró gyermekeinek, akiket nevelni kell, kik imádságukban gondolnak az édesanyjuk megmentőjére: a Doktor Úrra!

Nagyon szépen köszönöm a Doktor Úrnak önzetlen segítségét és jóindulatú támogatását. Egy hazájából kiüldözött, vagyonát vesztett tisztviselő családján méltóztatott segíteni. Áldja meg a Jó Isten a Doktor Urat ezért a nagy emberbaráti segítségért!

A Jó Isten áldását kérve a Doktor Úrra, maradtam szolgálatkész híve: v. Balás István. Zalaegerszeg, 1928. V. 3.

Az egykori tanár köszönete tanítványának

Kedves Pista Barátom!

Nagyon hálásan köszönöm azt a szíves, előzékeny elbánást, melyben a kis beteget és a hozzátartozókat részesítette, és részesíti, valamint azokat a kedves sorokat, melyekben engemet szíveskedett értesíteni. Nagyon jól esett, hogy jó szívvvel gondolt azokra az évekre, melyekben a tanár és tanítvány baráti viszonya kötött össze bennünket, és tanári pályámnak legédesebb jutalma az, hogy ha kedves volt tanítványaim érdekesnek tartanak arra, hogy ezt a baráti viszonyt akkor is fenntartsák, mikor kikerülnek az iskola padjai közül...

Ismételten nagyon szépen köszönve szíves jóságát, minden jót kívánva maradok hűséges, régi barátja: Molecz Béla.¹³ Szentés, 1928. augusztus 25.

Kedves, Jó Pista Barátom!

Nagyon szépen köszönöm a távirati értesítést, valamint a kimerítő levélbeli választ is. Nagyon helyesen tette, hogy várt a levélküldéssel addig, míg biztos és a reményt megerősítő képet nem lehetett adni a kisleány állapotáról. Szegény édesanyja különösen nagyon nyugtalan volt, de hát érthető is, mikor tudta, hogy milyen súlyos állapotban vitték fel a kislányt...

És most rátérek arra is, amivel talán kezdenem kellett volna a leveletem. Nagyon, nagyon hálásan köszönöm azt a kitüntető, kedves figyelmét, hogy legújabb munkájának egyik példá-

¹³ Molecz Béla (1874–1945) gimnáziumi tanár, nyelvész, bölcséleti doktor, 1897 és 1932 között a szentesi főgimnázium német-magyar szakos tanára, a *Magyar Nyelvőr* munkatársa.

nyát megküldte számomra. Könyvtáram büszkeségei között fogom megőrizni annak tanújeként, hogy tanítványaim között olyan is van, aki nemcsak sikeresen működik és fényesen megállja helyét választott életpályáján, hanem kutatásaival előbbre is viszi szaktudományát.

Ismételten nagyon szépen köszönöm a kedves figyelmet, valamint, hogy teljesítette kéréseimet, s továbbra is szíves jóakarátát kérve, maradok régi, hűséges barátja: Molecz Béla. Szentés, 1928. szeptember 8.

Kedves, Jó Pista Barátom!

Legelső sorban is boldog karácsonyi ünnepeket kívánok, és kedves névnapjának elérkezével igaz szívvvel üdvözölve kívánom, hogy a jó Isten éltesse nagyon sokáig erőben, egészségben, boldogságban, megelégedésben, hogy áldásos munkásságával működjek javára embertársainak, tudós munkájával járuljon hozzá mentől nagyobb mértékben az orvosi tudomány fejlesztéséhez! A közelgő újesztendő alkalmával is friss jó egészséget, boldog újévet kívánok!... A régi jó barátsággal és szeretettel üdvözli igaz híve, őszinte barátja: Molecz Béla. Szentés, 1928. december 22.

A polgármester hálálkodása

Kedves Pista!

Ünnepi jó kívánataidat nagy örömmel vettem és hálásan köszönöm, egyben ez alkalommal én is minden jót kívánok Neked.

A kisfiút szülei szerencsésen hazahozták karácsony estéjén... Megérkezésük nagy volt az öröm a Zrínyi utcában. Az öreg szülők sírtak örömeükben, sőt még én magam is könnyeztem, amikor a kisgyermek megérkezett és követelte tőlem azonnal a csokoládét. Gyönyörű szépen töltöttük el a karácsonyi szent estét, amelynek központja természetesen a kisgyermek volt. Most már egészen jól van, tud már szaladni is, semmi nyoma sem észlelhető már a betegségnek. Szülei már a héten ki is vitték a tanyára.

Kedves Pista Öcsém! Úgy a kisgyermek szülei, mint a magam nevében is, de megkülönböztetve a nagyszülők nevében hálás szívvvel köszönöm Neked, hogy családunk szeme fényének egészséget visszaadtad. Áldjon meg a jó Isten érte!

Hallomásból tudom, hogy a közeljövőben Szentés felé gondolsz orientálódni. Ha ez aktuálissá válik, és még akkor énreám is lesz valami bízva, – úgy ami emberileg lehetséges és tőlem egyáltalában kitelik, – azt én ügyed sikere érdekében mindenkor a legnagyobb örömmel és kötelességemnek ismerve fogom megtenni. Igen boldog lennék, ha a családommal szemben már két ízben megmutatott orvosi kiválóságodat valamiféleképpen viszontszolgáltatni tudnám.

Ha esetleg mostanában Szentésre jössz, úgy természetesen számítok rá, hogy nem fogod elkerülni házunk hajlékát. Fogadd kérék őszinte nagyrabecsülésem nyilvánítását, mellyel vagyok szolgálatra kész híved: Dr. Négyesi Imre.¹⁴ Szentés, 1929. január 5.

¹⁴ Dr. Négyesi Imre (1876–1945) jogász, tartalékos százados, jogügyi tanácsnok, városi főkapitány, Szentés 1919 és 1936, majd 1944 és 1945 közötti polgármestere.

„Pesten, Bugyi Pista operálta, kitűnő eredménnyel”

Kedves Jó Doktor Úr!

Már holnapután négy hete lesz annak, hogy feleségem hazajött – Isten és kedves Doktor úr jóvoltából... Most, hogy már jobban van feleségem, határoztam el magam arra, hogy én is megköszönjem kedves Doktor úrnak irántunk való jószívűségét, látható, ill. tapasztalható rendkívüli figyelmességét és készséges tevékenységét, melyben feleségemet részesíteni oly szíves volt. Pótolja a jó Isten azt, amit mi anyagiakban nem adhatunk azzal, hogy adjon erőt, egészséget, szerencsét minden szándékához, és tartsa meg továbbra is még sok évtizeden keresztül kedves szüleinek öröme és a szenvedő emberiség javára, – de minket is, hogy élő hirdetői legyünk az Ön tudásának, akaraterejének, népszerűségének és jóságának. Úgy legyen!

Mondja feleségem, hogy az összes betegekre olyan hatással volt a kedves Doktor úrnak a terembe való megjelenése, mint mikor a komor, nehéz felhők közül: egyszerre kisüt a nap.

Nem sajnálom a költséget, fáradságot, hogy Pestre mentünk, mert célt értünk. Sajnos, itt helyben, nem nyújt kellő biztosítékot a több millióba került új és átalakított kórház, nemcsak nekünk, de még a Polgármester úrnak sem. Hogy ez miért van, az már a nagyon sok szentesi ember ajkairól elhangzott panaszokból ismeretes. Ne adja a sors, hogy valamelyikünknek ismét operációra legyen szükségünk, de az arra rászorulóknak nevében óhajtanám, ha már idehaza fogadhatná és segíthetne a szentesi operálandókon.

Mindenkinek úgy adom tudtul, hogy feleségemet hol és ki operálta, hogy: „Pesten, Bugyi Pista operálta, kitűnő eredménnyel.” (Bocsánat, de nekünk szentesieknek így esik jól.)

Mindig fölhozom azt az esetet is, amikor senki sem volt a kórházban, aki azon szülő nőn segíteni lett volna hivatva, és nem volt jelen, a Doktor úr volt az, aki mint „egyévi gyakorlatos” vette el fogóműtét útján a gyermeket, a szorongatott helyzetben levő anyától. No meg azt sem, amikor Kucziknét, akit Szentesen, Szegeden, de még Budapesten sem operálták meg (korára való tekintettel) visszértágulással; a Doktor úr volt az, aki megcsinálta, olyan eredménnyel, hogy a szegény öregasszony, aki minden egyes lépésénél könnyet hullatott, most úgy szalad, mint a nyúl, és fájdalmakat sem érez...

Még egyszer fogadja kedves Doktor úr, addig is, amíg másképpen megszolgálhatjuk, hála köszönetünket, és maradunk öszinte tisztelői: Drahos család.¹⁵ Szentes, 1929. I. 24.

Bugyi István „orvosi művészetének” elismerése

Igen Tisztelt Főorvos Úr! Kedves Kollégám!

Nem a sablonos „Köszönöm” papírra vetését akarja kifejezni ezen pár sorom; hanem akkor, mikor kedves kollégámnak Lizi lányom érdekében végzett munkájáért, végtelen figyelemért köszönetet mondok, ezen Köszönöm szót szívem melegeivel írom. Végtelen tisztelettel és becsüléssel vagyok Kedves Kolléga úr iránt, – orvosi művészetét és ténykedését az tudja legjobban méltányolni, ki mint én is 34 évet töltöttem el az orvosi praxisban, ki sokakat látott operálni, ki mint én is több ideig dolgoztam sebész mellett. Örvideni fogok, ha sok szívességét viszonzni tudom.

15 Drahos István (1895–1968) grafikus, exlibrisművész, aki évtizedeken keresztül Szentesen élt és alkotott.

Maradtam igaz nagyrabecsüléssel, tisztelettel és üdvözzel: Dr. Potor Sándor.¹⁶
Kunszentmárton, 1932. aug. 25.

Díjtanul megoperált iparosné

Engedje meg, hogy mint egyik leghálásabb tisztelője, én is felsorakozzam azok közé, akik kedves névnapja alkalmából keresik fel. Kérem a jó Istent, hogy áldja meg megelégedett, boldog s igen hosszú élettel, hogy még sok éven át segítsen a szenvedőkön, mint ahogy rajtam is segített a nyár folyamán, midőn operációval súlyos epekőveimtől szabadított meg. – Nemes jó szívét már akkor éreztem, midőn tekintettel az iparosok mai szomorú helyzetére, engem díjtanul megoperált. Áldja meg az Isten megértő, nemes szívét...

Bocsánatot kérek, hogy levelemmel drága idejéből egy percet lefoglaltam, de a hála készített rá, hogy legalább kedves névnapján hálás tisztelői közé sorakozzam. Isten áldása kísérje egész életén át, hogy nemes hivatását minél tökéletesebben s a lehető leghosszabb ideig teljesíthesse. Hálás tisztelője: Kovács Ferencné. Kunszentmárton, 1932. dec. 24.

A szentesi kórház hírneve túlnőtt a vármegyén

Mélyen Tisztelt Igazgató Úr!

Mindenek előtt hálás köszönetet kell mondanom Nagyságodnak azért a megkülönböztetett elbánásért, melyben a vármegyei közkórházban töltött 14 nap alatt részem volt... Fogadja Igazgató Úr hálás köszönetemet azért a figyelmes bánásmódért, melyet lépten-nyomon tapasztaltam a vármegyei közkórházban. Ma már teljes mértékben megértem azt az általános jó hírnevet, melynek nemcsak a vármegye területén, hanem azon túl is örvend a vezetése alatt álló közegészségügyi intézmény. Isten áldását kérve további munkájára, mindenkor kész és őszinte híve: Kiss G. Jenő. Szentes, 1936. január. 15.

Szegedi orvosok látogatása Szentesen

Kedves Barátom!

Engedd meg, hogy úgy a magam, mint a kórház látogatásán részt vett valamennyi orvos és fizikai dolgozó nevében még egyszer hálásan megköszönjem azt a vendégszerető fogadtatást, amelyben Te és kórházad minden dolgozója bennünket részesítettek.

Mindnyájan azzal az érzéssel távoztunk Szentesről, hogy az eddigi látogatásaink alkalmával felkeresett kórházak legkülönbjével találkoztunk, és lehetetlen azt is meg nem állapítanunk, hogy ez javarészből a Te munkásságod következménye.

Szívből kívánunk további jó munkát és sok sikert. Igaz híved: Hetényi Géza dr.¹⁷ Szeged, 1950. dec. 18.

¹⁶ Dr. Potor Sándor kunszentmártoni főorvos, MÁV orvosi tanácsadó, tiszteletbeli járási orvos.

¹⁷ Dr. Hetényi Géza id. (1894–1959) orvos, Kossuth-díjas belgyógyász, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a Szegedi Tudományegyetem és a SZOTE ny. rendes tanára (1947–1951), az I. sz. Belgyógyászati Klinika tanszékvezető egyetemi tanára (1951–1959), a klinika igazgatója (1947–1959).

Egy volt iskolatárs a műtőasztalon

Kedves Pista!

Ha ezelőtt 40 évvel, mikor a kórláton a kézállást és nyújtón az óriáskört csináltuk, azt mondta volna „Gebula”, hogy Bugyi Pista egykor meg fogja operálni Szeder Miska hasfalát, igen jól neveltünk volna. És íme: néha még a hihetetlennek látszó dolgok is valóra válnak! Vajon kiben bízhattam volna én jobban, mint Tebenned, hogy igazi gonddal fogod megoperálni a sérvemet, amitől a fiatal doktor elriadt a MÁV Kórházban, hogy ki fog szakadni varrás közben. Isten akarata volt, hogy leszállítottak a műtőasztalról s eszembe juttatták, hogy van nekem egy kitűnő orvos barátom, aki bizonyára szívesen vállalkozik arra, hogy segítsen egy régi barátján. Soha ilyen nyugodtan még nem mentem kés alá, mint most, s amikor láttam vállaidnak nyugodt mozgását, éreztem, hogy olyan kezekben vagyok, amelyek a legjobb munkát fogják elvégezni...

Igen nagyra becsülöm tudásodat, és csak az alkotó mérnök tudásával tudnám összehasonlítani. Vagy azzal, ha valaki gyermeket hoz a világra... Nem folytatom tovább. Láttam sok munkádat és a példás rendet. Nem kívánom, hogy hamarosan válaszolj. Majd ha egyszer nagyon ráérsz, gondolj a Te hálás barátodra. Ölel szeretettel: Miska. Bp. 1955. április 2.

BUGYI ISTVÁN ÁLTAL ÍRT LEVELEK

*Diplomát érő igazolás*Szolgálati bizonyítvány

Mencser András¹⁸ 20 éves érettségizett fiatalember 1956. szeptember havában került kórházunkhoz. Hét hónapot dolgozott a kórbonctanon, majd április 1-től a sebészetre kapott beosztást műtős-beteghordó minőségben. A csendes, jó modorú, szolgálatkész, roppant ügyes és tanulékony fiatalembernek bámulatos érzéke és tehetsége van az egészségügyi munkakörben. Meggyőződésünk, hogy kiváló egészségügyi felsőkáder lenne belőle, ha az egyetemi tanulmányokat elvégezhetné.

Minden támogatást megérdemlő, nagyon értékes munkaerő, politikai szempontból is feltétlenül megbízható. Szentés, 1957. augusztus 3-án,

Bugyi István dr. egyetemi magántanár,
az orvostudományok kandidátusa,
igazgató-főorvos h.

¹⁸ Dr. Mencser András Csongrádon született 1937. augusztus 13-án, a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumban érettségizett 1956-ban. Mivel a szüleinek korábban volt egy kisvendéglője Szentésen, „osztályidegennek” minősült, és nem vették fel a Szegedi Orvostudományi Egyetemre. Egy évet a szentesi kórházban dolgozott. A fenti szolgálati bizonyítványnak és dr. Székely Alfréd kórházigazgató közbenjárásának köszönhetően 1957-ben felvételt nyert a SZOTE-re, amelyet 1963-ban sikeresen elvégzett. Mentorának nem okozott csalódást. Három szakvizsgát tett: általános sebész, baleseti sebész, érsebész. 1963-tól 1977-ig a szentesi kórház sebésze, három évig a rangos intézmény igazgató-helyettese. 1977-től a Bajai Kórház Sebészeti Osztályának osztályvezető főorvosa. A vidéki kórházak viszonylatában elsőként rakta le az érsebészet alapjait.

„Valamikor gavallér embernek tartottak...”

Frau Magda Bárány
München

Kedves Magda!

Ne tartson túlságosan neveletlennek és parasztnak, hogy mind a mai napig nem jöttem a köszönőlevéllel, amelyben megköszönhetném azt a sok kedves figyelmét és jóságát, melylyel elhalmozott. Valami nagyon szépet szerettem volna írni, ám ehhez idő, és ami még fontosabb: ihlet kívántatódnék. Sajnos egyik sem állt rendelkezésemre. Az idővel egészen rosszszul álltam hazaérkezésem óta, mert a munka itthon „megvárt”. Az ihlet sem akart jönni, mert minden napom teli volt sok apró bosszúsággal, már aminthogy ez adódik az itteni gyöngy-életben.

Most azonban nem törődöm sem az időhiánnyal, sem az ihlettel. Megírom ezt a pár sort. Nem akarok conventionalis köszönőszavakat használni, ennek semmi értelme. Szavakban úgysem lehet kifejezni azt a mélységes hálát és szimpátiát, amit érzek Maga iránt. Két estét is feláldozott, hogy ne maradjak egyedül az idegen városban. Ebédre is meghívott és olyan fejedelmi „müncheni lakomában” részesített, hogy ma is emlegetem Imre bácsiéknak.

A „nő-uralmat” nagyon élveztem. Valóban az egy hét alatt, amit csak Münchenben látni lehetett, mindent megláthattam. Csak egyet restellek, meg kellett érjem azt, hogy a nők fizessenek! De úgy van az, ha az ember hosszú életű, mindent megér – és mindennek az ellenkezőjét is. Nos, most az ellenkezőjét is megértem... Irgalmatlanul restellem, hogy csak úgy „lengyeleskedtem”, mert valamikor gavallér embernek tartottak. Hja, az idők változnak...

Külön élveztem azt is, hogy úgy tekintetek, mint valami egzotikumot, mondjuk egy afrikai szerezcent Ugandából, aki beszabadult Nyugatra, vagy talán egy marslakót.

De nem untatom tovább ostoba fecsegésemmel, csak azért siettem ezt a pár sort megírni, mert tudom, hogy az Óceán túlsajátjára készül, mint nagymamajelölt...

Sok-sok szeretetteljes, hálás kézcsókomat küldöm és búcsúzom abban a reményben, hogy a tengerentúlról kapok értesítést: girl or boy?! Szentés, 1960. május 10.

Külföldi szakirodalom beszerzése

Prof. Alföldy Zoltán¹⁹ egyetemi tanár úrnak, az ETT titkárának
Budapest

Igen Tisztelt Kedves Barátom!

Az elmúlt hetekben a müncheni sebészkongresszuson, mint kiküldött vettem részt. Ott a kiállításán láttam meg egy újonnan megjelent remek munkát, amelyre igen sürgősen szükségünk lenne. Nagyon szépen megkérnélek, ha lehetne, soron kívül elintézni a mellékelt szelvény alapján könyvigénylésünk ügyét, hogy minél hamarabb hozzájuthassunk. Még fel tudnám használni a benne szereplő néhány fontos adatot a nyomdába kerülő „Gyakorlati sebészet” című munkámhoz. Ezért lenne nagyon sürgős.

¹⁹ Dr. Alföldy Zoltán (1904–1992) orvos, Kossuth-díjas mikrobiológus, a Budapesti Orvostudományi Egyetem, illetve a SOTE Mikrobiológiai Intézetének igazgatója és egyetemi tanára (1951–1974), az Egészségügyi Tudományos Tanács (ETT) titkára, majd elnöke.

Szíves elnézédet kérem, hogy ilyen kéréssel terhellek. Fogadd őszinte tisztelem és nagyrabecsülésem nyilvánítását, a legszívélyesebb kartársi üdvözléssel: Bugyi István igazgató-sebészfőorvos. Szentes, 1960. május 17.

Fiatal szakemberek segítése

Dr. Varga Ferenc főosztályvezető, Egészségügyi Minisztérium
Budapest

Igen Tisztelt Kedves Barátom!

Rendelőintézetünk reumatologus szakfőorvosa, igen tehetséges, 38–40 év között lévő fiatalember, ma bemutatta nekem igen jól sikerült fizikoterapiás szakmunkájának kéziratát. Átnéztem, és nagyon jól megírt brossurának tartom. Kérdem: fel tudnátok-e használni, azaz vállalnátok-e kiadását, amit nagyon üdvösnek és hasznosnak tartanék. Amennyiben elfogadnátok kiadásra, kb. 40–50 ábra – egységes, művészi kivitelezű tollrajzok – illeszkednének a szövegbe. Kitűnő grafikusművésznőnk van itt Szentesen (Drahos István), aki az utóbbi években több könyvet is illusztrált gyönyörű fametszetekkel. Ővele készíttetnék el a rajzokat, olcsó „vonal klisé” számára. Ha úgy véled, hogy a „Gyakorló orvos könyvtára” sorozatában kellene megjelentetni, akkor felvehetnénk a kapcsolatot Kádár Tiborral.

Fogadd őszinte tisztelem és nagyrabecsülésem nyilvánítását, szívélyes kartársi és elvtársi üdvözléssel: Bugyi István igazgató-sebészfőorvos. Szentes, 1960. október 8.

Dr. Farád László orvos-vezérőrnagy, Honvédelmi Minisztérium
Budapest

Igen Tisztelt Kartársam, Kedves Barátom!

Nem hivatalos formában, csak magánlevéllel fordulok kéréssel Hozzád. Badó Zoltán dr. most végzett fiatal orvost, prosecturánk most kinevezett másod orvosát katonai szolgálatra, illetve tiszti kiképzésre hívták be. Az volna a kérésem, hogy mikor a budapesti kiképzés ideje lejár, és kihelyezitek további szolgálattételre, szíveskedjete a szentesi csapattesthez irányítani. Nem tekintve azt, hogy most nősült, felesége és szülei Szentesen élnek, a kórház szempontjából lenne igen előnyös ez a megoldás, amennyiben szabadidejében bejárhatna kórbonctani intézetünkbe, mely jelenleg másod orvos nélkül dolgozik.

Szívélyes kartársi és elvtársi üdvözléssel: Bugyi István. Szentes, 1960. november 11.

Dr. Rostás Oszkár főosztályvezető elvtársnak, Egészségügyi Minisztérium
Budapest

Igen Tisztelt Kedves Barátom!

A múlt héten ment fel Hozzátek Dalos György dr. szülészetünk adjunktusának kérvénye szabályszerűen felszerelve külföldi tanulmányút, illetve továbbképzés engedélyezése tárgyában. Nagyon kérek, az egészen érdekes ügyet kedvező elintézésben részesítsd. Fiatal és igen szorgalmas orvosunk a Balaton körüli autózása közben segítséget nyújtott szintén autós itt nyaraló francia kartársaknak, felhasználva francia tudását. Ennek eredményeként kapta a meghívást és ösztöndíjat az egyik előkelő színvonalú francia nőgyógyászati klinikára. Dalos György májusban szeretne menni Franciaországba.

Szíves elnézésedet kérem, hogy ilyen dolgokkal zavarlak, de a tehetséges fiú megérdemel minden támogatást!

Öszinte tisztelettel és nagyrabecsüléssel köszönt hived: Dr. Bugyi István. Szentes, 1961. március 1.

Nógrádi Lászlóné, Egészségügyi Minisztérium

Budapest

Kedves Zsuzsa!

Remélem, nem veszi rossz néven a régi barátság alapján történő megszólítást, – noha tudom, hogy maga tulajdonképpen Havas Klára. De mi már csak úgy ismertük mindig, mint Zsuzsa.

Természetesen kéréssel alkalmatlankodom. Segítsen már rajtunk, illetve jobb sorsra érdemes kórházunk orr–fül–gége osztályán. Minthogy a központi gyakornokok számunkra „tabuk”, csak Önök tudják megcsinálni, hogy dr. Tary Erzsébet általános központi gyakornokunk státusba kinevezhető legyen. Őt szeretnénk megkapni kórházunk igen nehéz helyzetben lévő orr–fül–gége osztályára másodorvosi beosztásba...

A magam részéről csak annyit: végre egy nő, aki manuális szakmán kitűnően megállja a helyét (nichts für Ungut!) és nagyon igényes főorvosunk is szívesen akceptálná. Bocsásson meg alkalmatlankodásomért, de nem saját, hanem a köz, illetve a kórház betegei érdekében teszem. Sok szívélyes üdvözléssel és kézcsókkal: Dr. Bugyi István. Szentes, 1961. július 29.

A kulturált kórházi étkeztetésről

Dr. Dubovitz Dénes főosztályvezető, Egészségügyi Minisztérium

Budapest

Igen Tisztelt Kedves Barátom!

Nagy élvezettel hallgattam a folyó hó 17-én elnökséged alatt lefolyt ételmezési konferenciát. Sok érdekes, értékes és megszívlelendő probléma került szőnyegre...

Többek közt szó esett arról is, hogy a betegek hogyan, milyen miliőben és milyen találásban kapják napi ételmezésüket. Annyi szó esett és esik ma is a „kórházkultúráról”. Annak mind jobban történő kifejlesztéséről. Ezzel kapcsolatban csak megemlítem, hogy a háború előtt pl. kórházunkban minden betegnek megvolt az ágyasztalkája, amelyen az ágyban fekvő betegek étkezhettek, és minden osztálynak megvolt az étkezési garnitúrája, speciális tálakkal, „wagon

lit” csészékkel, evőeszközökkel (kés, kanál, villa, kávéskanál), de továbbmenve: minden tálba be volt égetve különféle színnel az osztály és minden ágynak száma. A szám bele volt ütve az evőeszközökbe is. (A pécsi Zsolnai gyárral készíttettem a speciális beégetett tálakat.) Így amikor egy beteg bejött, mindig ugyanazt az étkezési felszerelést használhatta, amiért felett is, és a távozáskor be kellett számolni az evőeszközökről, mielőtt ruháját megkapta volna...

Nagyon üdvös lenne ezt a rendszert országosan bevezetni, mert kórházlátogatásaim során gyakran észleltem, hogy bizony az ágyban fekvő betegek nem megfelelő körülmények között fogyasztják el ebédjüket, vacsorájukat, sokszor „marokból”, vagy az ágy mellé tolt székről, igen kényelmetlen és egyáltalán nem étvágygerjesztő módon viszonyok között. Hallottam azután néhány kórházi igazgatótól azt is, hogy nem is adnak kést, meg villát, csak kanalat, mert az étkezőeszközök eltűnnek. Mindezeknek elejét lehetne venni a számozott étkeszletekkel...

Szíves elnézésedet kérem, hogy „késői hozzászólásommal” alkalmatlankodtam. Öszinte tisztelettel köszönt készséges híved. Bugyi István. Szentés, 1961. május 24.

„60 felé – hazafelé”

Dr. Diósszilágyi Sámuel²⁰ főorvos úrnak
Makó

Kedves Barátom!

Folyó hó 18-án megkaptam értékes ajánlott küldeményedet és a mellékelt megható kommentárt. Nemcsak Tifelétek, hanem mifelénk is járja a szólásmondás: „60 felé – hazafelé”. Sokat hallottam ezt nagyapámtól, Eszes Mátyástól, a csongrádi nábobtól. Aki azonban önmagát cáfolta meg azzal, hogy 74 éves korában újból megnősült (a nagy család rettentő izgalma-ra, mert hát hét gyermeke, ugyanannyi veje, menyé és számtalan unokája volt abban az időben, amikor eme jobb lépését elkövette). Nos, nekem is sokat csengett fülembé nagyapámnak ez a mondása, és a „nagy mívemnek” befejezte után, épp úgy, mint Te, elkezdtem pakolni, rendezgetni irataimat, kiselejtezni a selejteznivalókat – szóval csomagoltam a nagy útra...

Ámde ezek a szovjet tudósok megállapították a közelmúltban, hogy az ember nem 80–100 évre van teremtve, hanem legalább 150-re. Így azután abbahagytam a csomagolást, amit Neked is ajánlok most már nyugodt lélekkel, mert kiselejtezted az értékes szivarokat, amelyekért nem győzők eléggé hálás köszönetet mondani. Hiába no, igazi békebeli aromás szivarok!

Meleg szeretettel ölel őszinte híved és tisztelőd: Pista. Szentés, 1961. november 22.

Fognak a barátok

Prof. Dr. h. c. Hedri Endre²¹ egyetemi tanár úrnak
Budapest

20 Dr. Diósszilágyi Sámuel (1882–1963) orvos, helytörténész, művelődéstörténész. Makón orvos (1908–1920), a Csanád Vármegyei Kórház, illetve a Makó Városi Kórház belgyógyász főorvosa (1920–1960), közben igazgató-főorvos (1945–48). A József Attilát támogató makói baráti kör tagja, Móra Ferenc barátja.

21 Prof. Dr. Hedri Endre (1893–1962) orvos, sebész, kandidátus, az orvostudományok doktora, az OTI Baleseti Sebészeti Kórház igazgató-főorvosa (1933–1947), a Budapesti Orvostudományi Egyetemen a baleseti sebészet tanára (1947–1962), az I. sz. Sebészeti Klinika igazgatója (1949–1962), a magyarországi baleseti sebészet úttörője. (A levélben utalás történik négy fiára, akik közül a két kisebb még csak 6 és 10 éves volt.)

„Ha barátod van: keresd fel gyakran,
mert tüske és bozót fedi be az utat,
amelyen sohasem járnak”

(Kínai közmondás)

Kedves Endre!

Sietlek megnyugtadni, hogy levelemre nem kérek választ, mert mint már régebben megjegyeztem, nem vagyok „BUÉK” ember. Sőt ellensége vagyok ennek a sablonos, konvencionális szokásnak, mellyel csak terhelik az embert olyanok százai, akik egész évben egy sort le nem írnak, de év végén nekilendülnek, és akár egy sztereotip-sor írással, akár egy nyomtatott kártyával intézik el évi levelezésüket.

Most, hogy a BUÉK-hullámok elcsendesültek, az idézett kínai mondás tanácsára bekopogok Hozzád az év első hónapjában, hogy köszöntselek és megköszönjem azt a sok önzetlen baráti szívességet, amit Tőled kaptam az elmúlt évek folyamán – ha ugyan lehet egyáltalában megköszönni...

Igen, igen, labuntur anni...! Barátaim száma csökken, mint a fogyó hold. Apám halála után legfájdalmasabban érintett Rózsavölgyi Jóska elvesztése. Ő volt nekem minden: igazi barát, akivel testvéri szeretetben éledégtünk ebben a poros alföldi városkában. Igaz nem mondhatom, hogy magamra maradtam, mert hát itt ez a négy vidám fickó. És mégis ők az én legnagyobb bánatom: mi lesz veletek emberkéek...? Ma még tejben-vajban fürödhethetnek, de vajon mamájuk hogyan tud majdan megbirkózni a nagy feladattal, ha magukra maradnak... O mihi praeteritos referat si Jupiter annos! Semmi gondom-bajom nem volna, csak éppen húsz esztendő hiányzik elrohant életemből: 64 helyett 46!

Kedves Endre! Bocsáss meg a személyes kis kilengésért és elkalandozásért, holott csak annyit óhajtottam papírra vetni: sok szeretettel és őszinte szívvel kívánok az év kezdetén jó erőt, egészséget, ragyogó szellemi frissességet ad multos annos! Szentés, 1962. január 10.

„Embernek lenni minden körülményben!”

Dr. Pázsit P. Antal sebészfőorvos úrnak
Budapest

Kedves Anti!

Tegnap este robogtam haza hazánk széktelenné vált fővárosából, és ma reggel itt várt asztalomon végtelen kedves levélkéd...

Igen, tegnap fent voltam a sebészgyűlés megnyitóján, meghallgattam a bevezető előadásokat, mert hát a témakör felettébb érdekelt. Kíváncsi voltam, vajon mi rosszat és rágalmakat szórnak az orvostudomány legnagyobb, az orvoslásban valóban korszakalkotó felfedezésre: az antibiotikumokra. Mert még mindig vannak emberek, akik nem érzékelik és nem is akarják tudomásul venni, mit jelentenek nekünk ezek a „mycinek”, melyek homeopathiás adagjai csodákra képesek. De hát mindig akadnak egyesek (a „túl okosok”), akik keresik a kákán a csomót... Elvégre az ártatlan desztillált vízzel is el lehet pusztítani a szervezetet, ha helytelenül alkalmazzák. Valóságos dühroham fog el (persze csak bensőmben, nem nyilvánítom kifelé!), ha valaki egyetlen rossz szót is emel az antibiotikumok ellen, melyek felfedezését – sebészeti értékelésben – nagyobbban tartom, mint az antisepsist, a sepsist és érzéketlenítést együttvéve.

No, de nagyon eltértem a tárgytól. Bizony szerettem volna megszorítani kezedet a Semmelweis-terem peristyliumában, de nem találkozhattunk, mert én a szünetben – búcsút véve a kapufélfától – angolosan távoztam, meg sem álltam Szentesisig.

Bizony igazad van, mikor írod, hogy „minden idők viharát legyőztem”, mert hát „vihar” az volt éppen elég. Súlyos 17 esztendő volt... Mikor az ostrom után hazakeveredtem apám pesti lakásából, itthon nem volt otthonom, két évig „ágyrajáró” voltam unokanővéremnél, aki befogadott. Jó atyám (volt lap- és nyomdatulajdonos, napilap főszerkesztője!) az internálótáborban lelt otthonra Mezöhegyesen, anyám Pesten, a romos lakásban... Bizony, nem szívesen emlékezem vissza azokra az időkre, míg végre valahogy „egyesbe jöttem” – és kezdek elölről. Hogy mégis átvészeltam a „történelmi idöket” talán Arany János intelmének köszönhetem, melyet életem folyamán igyekeztem betartani: „Embernek lenni minden körülményben!”

Most pedig egyetlen vigaszom kedvenc írónak, Stefan Zweignek remekbekészült mondása, mely szerint /idézem/: „... Minden árnyék végsőben mégis csak a fény gyermeke. S aki világosságot és sötétséget, háborút és békét, fejlődést és süllyedést élt meg – az élt igazán.” Hát mi elmondhatjuk: „igazán” éltünk...

No de nem panaszkodom tovább, különben is a nyári napfény elmosza az árnyakat. Meleg szeretettel ölel a régi barátsággal: Pista. Szentesis, 1962. június 22.

Az egykori alispán gratulációja

Dr. Csörgő Károly²² úrnak, Szentesis

Kedves Jó Károly Bátyám!

Meghatódva olvastam a „dísztáviratot”. Ez a plecsni azonban nem „kitüntetés” volt, inkább egy szomorú tény regisztrálása, mely – ha viselném az érmet gomblyukamban – folyamatosan emlékeztetne, hogy: tempus passat... Igen, 32 évvel ezelőtt neveztetek ki engem Csongrád Vármegye Kórháza sebészfőorvosává. Nagy lelkesedéssel, lendülettel indultam az új munkahelyemre, és hogy sikerült sok minden tervem és álmom: ezt egyedül Csongrád vármegye nagynevű alispánjának, Neked köszönhetem, kedves Károly bátyám.

Mennyire igaz az olasz költő felsóhajtása, aki imígyen énekelt: „Tetőpontját ha elérte, lejtőn rohan az élet...” Igen, ez így van, érezzük mindannyian. Az évek hónapokká, a hónapok hetekké, a hetek úgyszólván napokká zsugorodnak már előttünk.

Még egyszer megköszönve kedves figyelmedet, sok meleg szeretettel köszönt örökké hálás tisztelő híved: Bugyi István. Szentesis, 1962. július 7.

Amerikai orvos barátjának elvesztése

Mrs. Myron S. Read, USA, Ohio

Kedves Asszonyom!

Megdöbbenve ejtettem ki kezemből március 1-én írt, 9-én érkezett szomorú hírt hozó levelét. Nem is tudom elhinni, hogy legjobb amerikai barátom és kollégám nincs többé...

22 Dr. Csörgő Károly (1879–1969) vármegyei tisztviselő, közigazgatási reformer, szociográfus, 1925 és 1937 között Csongrád vármegye alispánja. Bugyi Istvánt 1962-ben a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntették ki, ehhez gratulált az egykori alispán.

Megsirattam Myront. Nemcsak kedves ifjúkori közös emlékeinket, sebészi élményeinket vitte magával a sírba, hanem egy őszinte jó barátot vesztettem el. Emlékét szívemben őrzöm.

Köszönöm, hogy elküldte a NEWS JOURNAL-ban megjelent nekrológot. Sokáig elnéztem Myron portréját. Kedves arcával úgy mosolyog felém, mint ezelőtt 35 esztendővel itt, ebben a kis magyar városkában. Szinte várom, hogy megszólaljon: Holnap hány órákor kezdjük a műtétet...? És válaszként, hogy reggel 9 órákor, mindig hozzátette: American or Hungarian time...? Mert bizony a 9 órából gyakran 10, 11 óra lett.

Végtelen szerettem az örök vidám, jószívű fiút. Volt egyéniségében valami vonzó, aki csak megismerte, mindjárt meg is szerette. Nemcsak jó barát, hanem jó ember is volt. Őszinte, egyenes jellemű, akiben mindig megbízhattam. Igazolva láttam Billroth mondását: „Csak jó ember lehet igazán jó orvos”. Már ifjúkorában igen jól képzett orvost, ügyes sebészt fedeztem fel benne.

Kedves Asszonyom! Ha kimegy a Bunker Hill Cemetery-be, tegyen egy szál piros szegfűt drága barátom sírjára, és mondja meg neki: „Doktor Bugi” küldi Magyarországról, soha el nem múló szeretettel... Prof. Dr. Bugyi István Szentés – Hungary. Szentés, 1970. március 11.

Sötét gondolatok a Homo sapiensről

Keller Dezsőné
Budapest

Kedves Erzsébet!

Az imént robbant be március 31-én íródott pár soros kedves írása. A szemrehányás jogos. Valóban hosszú ideje játszom az észak-koreai tábornok nevét: Nam Ir...

Node: „Minden napnak megvan a maga gyötrelme és megvan a maga gyönyörűsége” – mondotta volt Karinthy és írta Erzsébet Asszony... Hát ez az. Gyötrelmekben nincs hiány (a szakmával jár), annál gyérebb a gyönyörűség. Állandó hangulathiányban szenvedek, ez pedig a levélírás fűkezője. Csak teljesen hivatalos vagy félhivatalos leveleket röptek szerte a nagyvilágba (Magyarország, Németország, USA, Canada, sőt uram bocsá' Ausztrália), magánlevelekre már nem futja. Ezekhez ugyanis hangulat kell. Hát ezért vagyok Néma Levente helyett Néma Agg.

Baj különösebben nincsen Zenduson (Szentesen).²³ Megvagyunk, dolgozunk keményen. Hogy legutóbbi levelem óta mit mért reám a sors keze? Apró-cseprő kis vigaszokat, mely a „kor”-nak jár. Ilyen-amolyan érme (városfejlesztés, veterán, 25 éves párttagság) és elismerő emléklapok (olykor materiális nyomaték), de ez már mind csak ráadás. Bárki megkaphatja, csak győzni kell évekkal. Hogy úgy mondjam „belekorosodik” az ember a kitüntetésekbe és a medáliákba.

Magamról csak annyi: ami a legfőbb érték számomra, az egészség és munkakedv töretlen. Az a bizonyos makk eljőhetne hozzám egy kis egészség-kölcsönért. Régi kedves iskolatársaim, egykorú rokonaim jó része már itt hagyott élő ősbőlény gyanánt, meglévő kortársaim pedig piszkol megöregedtek.

Hát persze nekem nem szabad megöregedni, mert itt van a négy ifjú, a négy fiú, nekik még szükségük van rám. Ha ők nem lennének, én is szívesen lelépnek a porondról s befeküd-

²³ A helyi őskronikában olvasható legenda szerint Szentés egy Zendus nevű magyar vitézről kapta a nevét.

nék a sírboltba, ahol csakugyan igazi nyugalom van. Mert ha az ember körülnéz a világban, nem sok öröme telik a Homo sapiensben. Egymást ölik, gyilkolják, sanyargatják. Már unottan lezárjuk a rádiót, mikor jelentik, hogy az elmúlt napon ennyi és ennyi a halott, a sebesült, ezt és ezt rabolták el túszként, itt meg amott robbant a bomba, zuhant le a repülőgép – és így tovább. Quo vadis Munde? – Hová, merre haladsz ó Világom, lesz-e még valaha Viktorian-korszak, vagy ferencjókai „boldog békeidő” a földön...? Óriási világkatasztrófának kell bekövetkeznie, hogy magához térjen az elszabadult ember (csak kis e-vel!). Ez se sokat várát magára. A halálmagvak (atombombák) szépen gyarapodnak. Soká nem tűrik a treaurálást. Előbb-utóbb robbannak. Ez talán észhez téríti a nekivadult Homo crudus-t (ahogy én nevezem a Homo sapiens-t).

Nem kell aggódni: nem fog túlnépesülni a földgolyó! Régen a járványok gondoskodtak arról, nehogy túlnépesüljön a föld. Ezt ma már legyűrte a tudomány. Ám a másik oldalon – ugyancsak a tudomány – kézbe adta a túlszaporodás sokkal hatásosabb ellenszerét.

No lám. Ilyen sötét aggodalmak és gondolatok kergetőznek agyamban állandóan. Hát lehet, vagy szabad egy ilyen borúlátónak tollat (vagy írógépet) venni a kezébe...?

Ezért ma sem írok. Majd ha jobb hangulatban leszek. Addig is küldöm sok kézcsókom, kedves férje urának pedig legszívélyesebb üdvözetemet. Szentés, 1970. április 2.

„Életelixírem a munka”

Dr. Bató Éva főorvos
Budapest

Kedves Éva!

... Van telepátia. Hogy miért, nem tudom, de az utóbbi hetekben oly sokszor eszembe jutott, és azon tűnődtem, vajon mi van Évával, akiről időtlen idők óta nem tudok semmit. Írni kellene neki; úgy szeretnék vele beszélgetni, élvezni okos, szellemes társalgását; megtudni tőle sok szakmai érdekességet, bizalmas, kiszivárgó közéleti híreket fővárosi körökből. Mert itt, a Természetfelelős háta mögött elnyel bennünket a Nagy Magyar Alföldre telepődő közőny; betemetnek a napi munka szerteágazó szakmai gondjai és izgalmai. Gúzsba köt a mindig holnapra váró elintézendő.

Az elmúlt esztendő folyamán, 75. születésnapom tapintatlan és érdemtelen ünneplése után lelki krízisen mentem át. Rádöbbsentem, amire eddig nem is gondoltam: time is past... időm lejárt. Le kellene tennem scalpellumot, ám agyam s izmaim ez ellen élénken tiltakoznak. Feküdjem be önként a koporsóba, és csendben várjam az eljövendő Kaszást...? Szörnyű befejezés.

Életelixírem a munka. Ez még felejtetni tudja az évszámokat, az Időt, amely vállamra telepedett. A szomorú mát, amikor siratom a soha vissza nem térő múltat, kesergek a jelenen és aggódom a jövőért – ami nekem már nincs. A múlt kapuja bezárult mögöttem, a jövőé zárva előttem. Elnézem ágyam fölött lógó érettségi tablónkat: bizony már csak néhányad magammal lézengünk közülük kriptaszökevényekként. Az ember remetévé válva elidegenedik, amint kortársai rendre itt hagyják, eltávoznak az élők sorából. Mindennek ára van: aki sokáig él, sok hozzátartozóját, barátját el kell temetnie. Csak most kezdem megérteni Ovidiust: „Et nimium vixisse diu nocet” – sokáig élni is káros...

Kedves Barátnőm! Bocsásson meg, hogy komor hangulatomban kesergő húrokat pengetek és idejét rablom, de könnyít magán az ember, ha búbanátát elsírhatja egy bizalmas, őszinte barátnak, aki bizonyára meg is érti...

Tudom én, érzem, hol van nálam a zökkenő. Nincs ambíció, nincs ami fűtsön, újabb szellemi termékre sarkalljon. Miért...? Kinek...? Mi célból...? Életem folyamán elértem mindazt – sőt többet is – amiről álmodoztam, a célt, amit magam elé tűztem. Úgy jártam, mint az a tökéletlen hegymászó, aki erejének teljes latbavetésével felérkezik a célba vett sziklacsúcsra, annak is legfelső ormára, megtörlí verítékező homlokát, körülnéz, majd felsóhajt: Na és...? Lefelé talán még kellemetlenebb lesz...

No de nem terhelem tovább fecsegésemmel, hiszen ha mindent elmondanék, amit szeretnék, reggelig eltartana... Kezét csókolom: Bi Pi. Szentes, 1974. március 6.

„Szörnyű lelki válságban vagyok...”

Dr. Tessényi Béla sebészfőorvos úrnak

Vrbas

Tetőpontját ha elérte, lejtőn rohan az élet...

Ne neheztelj, ne kárpálj, sose szidj Drága Bélám érthetetlen magatartásomért. Megkísérlem megmagyarázni lelki válságom rugóit, noha tudom, úgyse tudsz megérteni.

Szörnyű lelki válságban vagyok immáron egy év óta, amikor úgyszólván máról-holnapra rádőbbsentem: time is past... Szörnyű érzés. Rosszabb, mint annak a szépasszonynak a lelki állapota, aki belép a matróna korba. Tegnap még övé volt minden, a hódítás öntudata, és egyszer eléje áll a vigasztalan ma, hogy elvesztette birodalmának királyságát. Vége mindennek... Nos, bár egészen más vonalon, de én is beleestem ebbe a lelki válságba. Tegnap még én voltam minden: a császár, a fejedelem. A betegek csak hozzám sereglettek, mindenki engem óhajtott, velem szeretne volna operáltatni magát. Ma már egészen más a helyzet. Felneveltem egy olyan kitűnő sebész gárdát, hogy úgy érzem, teljesen felesleges lettem. Embereim, akik 10–20 sőt 25 éve dolgoznak mellettem, mindent eltanultak tőlem a diagnózistól a terápiáig incl. az operálás művészeté. Ma már csak távolabbi országrészekből keresnek fel többnyire infaust állapotban lévő betegek, mert a környék fiatal körzeti orvosai hason korú barátaikhoz, kollégáikhoz irányítják betegeiket, ami érthető. Azok a családok, akiknek több tagját én operáltam, gyógykezelttem 30–40 éven át, lassan kihaltak. Nevem patinás réztábláját bevonta a Grünspan.

Hej, 76 esztendő nagy idő egy sebész életében. Úgy érzem, kár már bejönni osztályomra, ahol fél évszázadon át valóban császár voltam. Nem is beszélve negyedfél évtizedig tartó igazgató-főorvosi mivoltomról, amikor tucatnyi ember figyelte szemrebbenésemet, hogy készségesen ugorjanak óhajom teljesítésére. Nehéz ezzel leszámolni és beletörődni a jelenbe. Bizony le kellene lépnem a porondról. Node mit jelent a nyugdíjba vonulás? Azt, hogy önként befekszik az ember a koporsóba és várja a halált. Pihenésre nem vágyom. Ami még életet, az a munka. No de az is elhagy, kihal az ambíció is, hogyan tovább...?

Nem félek az elmúlástól, a halál csak megváltás lenne számomra, mert csak őrlődök az emlékek malmában, égek, hervadozok a jelen purgatóriumába, és ami a legszörnyűbb: nincs kiút. Az élet szomorúsága, nyomasztó gondjai rosszabbak a pokol tüzénél.

Szomatikusan nem lenne semmi baj. Testileg olyan „jó negyvenesnek” érzem magamat, de pszichikusan kikészültem. És mert minden a központi idegrendszer, innen adódik minden: az étvágytalanság (én, a jó evő!), az álmatlanság (én, a jó alvó!). Bár felveszem napi caloria-szükségletemet, talán többet is, de ez nem sokat ér. Nem az a fontos, hogy mennyit eszik az ember, hanem mennyit emészt meg, dolgoz fel a szervezete. Nos jelen psychés állapotomban emésztőmirigyeim is leálltak, le is soványodtam, amit ugyan nem bánok, mert sokkal fürgébb vagyok, mint a régi 10 kg plusszal...

És azután a többi keserűség. Apám, anyám, rokonaim, barátaim, kortársaim és kartársaim lassan mind itt hagytak, elköltöztek az elizeumi mezőkre. Az ember elidegenedik, teljesen magára marad. Húsz évvel ezelőtt még kilencen jöttek el hozzám barátaim, kortársaim, és ültük körül a feketéző asztalt, ma már csak hárman maradtunk, és várjuk: vajon ki van a soron...?

... Talán öndiagnózisom alapján fel fogsz menteni a vádak alól, hogy csak ígéretetek, hazudozgatok össze-vissza, és megfélemlítek kedves örökifjú barátomról. Abban a pillanatban, amint sikerül kiugranom ebből a psychés circulus vitiosusomból, repülök Hozzád, hogy mindazt még elmondjam, ami nem fért a levélbe, amit jó Katicám kézbesít. Kedves feleségnek kézcsókom küldve, szertettel ölellek, csókollak: Pista. Szentés, 1974. május 27.

„Érdemeimre való tekintettel...”

Várady Barnabás úrnak
Hajdúszoboszló

... Reám nehéz esztendő következik. Tudomásul kell vennem, hogy time is past... – időm lejárt. Január 3-án töltöm be 77. életévemet és nyugállományba vonulok. Leszek sokadmagammal hivatalosan ingyenélő parazita Népköztársaságunk patyolat testén.

Nehéz belegyőződni, hogy fél évszázadot meghaladó rutin-munkám törést szenved. El kell ugyan ismernem, hogy „érdemeimre való tekintettel” kivételes elbánásban részesítenek, amikor nyugdíjas létemre tovább dolgozhatom a sebészetben „szaktanácsadó” minőségben, sőt még szobámat is meghagyják. No de tudom, ez csak amolyan sinecura állás, magam sem tudom, szégyenkezzem-e vele. Tanítványaim az idők folyamán a Mestert túlszárnnyalva „öreg sebészek”, kitűnő szakemberek lettek, nem kell már ezeknek szaktanács. És visszarávedezve a múltba, voltam én „egészségügyi főtanácsos” is – ám a kutya sem kért tanácsot soha tőlem...

Szomorú tény, hogy ezért senki sem okolható. Igazság szerint már azért is hálával kell tartoznom a Sorsnak, hogy jó erőben és egészségben léptem az aggastyán korba, és 77 éves koromig megállás nélkül dolgozhattam...

Jókívánságaim megismétlése mellett, sok szeretettel ölel leánykáddal egyetemben: Keresztapád. Szentés, 1974. Karácsony.

Az utódlás nehézségei

Prof. Dr. Sc. Petri Gábor²⁴ egyetemi tanár úrnak, Szeged

„Én munkakörben szeretnék meghalni,
 abban a tudatban, hogy mások folytatják azt,
 amit én már nem csinálhatok tovább, és meg-
 nyugszom abban, hogy ami lehetséges volt,
 azt meg is tettem” (B. Russel)

Kedves Gábor!

Russel fenti idézetét hosszú évekkel ezelőtt zártam szívembe és hordozom ma is.

Az elmúlt hónapokban nem lazuló psychés állapotom elérte tetőpontját. Oka a teljes bizonytalanság. Ez az itteni légkör, interregnum felőrli a sebészeti osztály valamennyi dolgozójának idegeit. Fejetlen mozgolódás észlelhető, mint a megzavart hangyabolyban, ha cigarettafüstöt fújnak rá. Állandó sugdolózás: Mi lesz? Hogy lesz? Ki lesz az új főnök? Menjünk, maradjunk? A teljes tájékozatlanság ránehezedik nemcsak orvosinkra, hanem a segédszemélyzetre is, hátrányosan befolyásolva immáron hónapok óta munkáját.

Most „subcutan” az a hír terjeng, hogy megváltoztatva álláspontodat, mégis leadnál egy emberedet, hogy ő vegye át a marsallbotot. Ez – őszinte vagyok Veled szemben – lelki halálot jelent fizikai megsemmisülésem előtt.

Amikor február elsejével nyugállományba léptem, a felettesek méltányolva közel fél évszázados, megszakítás nélkül végzett munkásságomat, nagyvonalú gesztussal jártak el velem szemben: megbízást kaptam, hogy „orvosi szaktanácsadó” minőségben továbbra is dolgozzam volt osztályomon, még szobámat is meghagyták. Így azután szíves-örömmel bejártam régi munkahelyemre. Megszokott miliőben dolgozgattam; korrigáltam a fiatalok közlésre szánt kézirateit, sőt nem ritkán még „szaktanácsot” is kértek tőlem. Asszisztáltam a sebész-csemeték műtéteinél, oktatta őket fortélyos műfogásokra. Mindez elviselhetővé tette externistává alakult státusomat.

Az a legújabb kőszá hír, amely szerint idegen veszi át a sebészeti osztály vezető-főorvosi stallumát, pörölycsapásként hatott. Életem egész munkásságát, az épületet, amit téglát-téglára rakosgatva építettem, összeomolva látom. Szörnyű érzés. Nem sikerült volna utódot nevelnem? Pedig úgy érzem, igazán tehetséges fiatalokat állítottam volt a műtőasztal mellé, akik mind elméletileg, mind gyakorlati felkészültséggel kiemelkedtek az átlagból (Michailovits Lehel, Rein György, Hőnig Vilmos, Adler Péter, Drexler Miklós, – majd jelen munkatársaim: Zsoldos, Mencser, Tóth, Elek és kórházunk balesetsebészetén dolgozó Badó, Tari), akik valamennyien közreműködtek a szentesi kórház felemelkedésében.

Et nunc venio ad fortissimum (sacro egoismo): Ha idegenből jön új vezető, az én szerepem végleg feleslegessé válik. Önérzetem tiltja, hogy betegyem a lábam arra az osztályra, ahol annyi ifjúkori hévvel, majd érett férfiként soha nem szűnő lelkesedéssel, egyszerűetettel végeztem napról-napra izgalomtól fűtött munkámat. És ne is gyönyörködhessem tanítványaimnak a „Mestert” túlszárnyaló munkáiban? Alig elviselhető.

24 Prof. Dr. Petri Gábor (1914–1985) orvos, sebész, az orvostudományok kandidátusa, doktora, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, a SZOTE I. sz. Sebészeti Klinika és Sebészeti Műtéttani Intézet klinikaigazgatója és tanszékvezető egyetemi tanára (1958–1984), közben az egyetem rektora, országgyűlési képviselő, az Elnöki Tanács tagja.

Csak Te tudsz segíteni rajtunk Kedves Gáborom, közvetve rajtam is, aki nem tud belegyőződni abba a gondolatba, hogy teljesen vegetatív életet folytatva várja a megváltó halált. Mert ahhoz, hogy valaki megérjen az abszolút nyugalomra, kettő kell: elsősorban fizikai elfáradás, vágyva a pihenést; másodsorban cerebrális eltompulás, amikor közömbössé válik az ember a semmittevés iránt. Mindez ideig nem jutottam el eddig a pontig. Kétségbeejtő a gondolat is, hogy ingyenélő „hereként” nehezedjem a társadalom vállára a végleges elmúlásig...

Kedves Gáborom! Modern Poszeidonként csillapítsd le sebészeti osztályunk tengerén háborgó vihart. Szavad sorsdöntő. Mind a Megye, mind a Szentes Városi Tanács illetékesei elfogadnák javaslatodat, mely szerint kapjon átmenetileg megbízást valamelyik emberem az osztályvezetői funkciók végzésére. A „mb. vezető főorvos” semmi elkötelezettséggel nem jár, meghatározatlan időre szól, bármikor megszüntethető.

De ne vergődjünk ilyen bizonytalan állapotban. Ezt kérem Tőled, a régi barátság jogán. Szeretettel: BiPista. Szentes, 1975. május 21.

Kedves Gábor!

Igazán restelem, hogy szó szerint „ezernyi” elfoglaltságod közepette hosszú levelemmel terheltelek. Nem is találok szavakat, amelyekkel méltón megköszönhetném, hogy még hosszabb leveleddel válaszra méltattál. Jól tudom, számtalan üggyel foglalkozol egyetemi katedráddal járó kötelezettségeiden túlmenően: rendszeres előadások, a klinika igazgatása, szervezése, országgyűlési képviselőségeddel járó ügyes-bajos dolgok intézésével, szakirodalmi munkásság stb. stb. – ki tudna mindent felkarolni, nem is beszélve a műtőasztal mellett töltött időről, hiszen elsősorban sebész vagy, megyénk „sebész pápája”. Sok ez egy embernek.

Okos leveledben felvetett megoldásokra javaslatom lenne:

1. Kaphatna átmeneti megbízást az osztály vezetésére valamelyik itt dolgozó emberünk, például Mencser, aki közszeretben áll, kettős szakképesítése van (sebész és balesetsebész) és mindenki szívesen fogadná. Ez egyik könnyen járható út, és nem szenvedne átmeneti törést a sebészeti osztály munkája. Az állás végleges betöltése egyáltalán nem sürgős. Az átmeneti idő alatt kialakulhat a helyzet a legjobb végleges megoldásra.

2. Bízassék meg Badó átmenetileg a felügyelettel. Ezt szívesen vállalná. Más megoldást azonban nem, mert már annyira szerelmese a balesetsebésznek, hogy semmiképp nem nyergelne át a nagysebészetre.

Szántót ne is próbáld rábeszélni, hogy engedje ki Badót a traumatologia vasmarkából. Ez nem is lenne üdvös és bölcs dolog. Kiemelni a szentháromságból (Badó–Tari–Hulin) Szent Pétert, megbontani azt a kiváló „triaszt”, amely a jövőben – biztosra veszem – klinikád traumatologiai részlegére fog áttelepülni. Mert nem kétséges, hogy előbb-utóbb az Alföldi Traumatologiai Központ Szegeden fog testet ölteni, kiegészülve orthopaediával, amelynek sebészi feladatait ez a három jeles ember már ma is tökéletesen ellátná (jelenleg például combcsontfejes pótlással, sőt teljes csípőízületi alloplastikával foglalkoznak, méghozzá igen eredményesen)...

A városi vezetőség önmagában teljesen tehetetlen. A döntést a megyétől, illetve Tőled, megyénk sebészétől várja.

Szeretettel ölel a régi barátsággal őszinte híved: B. P. Szentes, 1975. május 30.

„Itt nincsenek bombamerényletek, emberrablások...”

Mr. Leslie N. Nagy, CANADA, Torontó

Kedves Lászlóm!

... Mi itt, az Isten háta mögött csak sóvárogva nézegetjük azokat a csodás helyeket, ahol Te megfordulsz, ám ahová mi soha el nem juthatunk.

Bizony valamikor, a harmincas évek rezgővögén úgy terveztem, hogy veszek ki egy év szabadságot, és szétnézek az öt kontinensen (az Antarktiszra nem vágyom!). Nem viszek magammal semmi mást, csak mozigépet. De haj! – a Történelem közbeszólt. Reánk szakadt a nagy kataklizma, amelyből élve kerültem ki ugyan, de mindenem elveszett: házaim, földem, mezeim, bankbetétem, összes értékeim, festményeim, keleti szőnyegek, könyvtáram... Mikor 1945. március idusán – 47 éves fejjel – hazakeveredtem a rommá lőtt Budapestről (ide menekültem én balga a „harcok elől”!), mindössze egy irattáskával szálltam le a zörgős szekérről, mert hát vasút az nem volt. Ebben a kis neszesszerben leledzett összes vagyonom, két váltás fehérnemű (ing és gaty), egy fogkefe és a Gyakorlati sebészet c., később két kötetben megjelent könyvem kézírata. Kezddhettem előlről az életet dzseszopogyesz, azaz nincstelen proletárként...

Ezért tölt el jóleső érzés, ha hazájuktól elszakadt magyar testvéreimtől jó hírt hoz a posta. Hogy ott kint a messze távoli világban is megállták helyüket, két vállra fektetve ezt a szélséyes, kiszámíthatatlan életet.

Itthon semmi újság. Egyik nap, szintúgy hónap és esztendő követi a másikat, serényen pörög az élet homokórája. Itt nincsenek bombamerényletek, emberrablások, repülőgép eltérítések, szerelvény elkobzások tűszokkal telt vagonokkal; nincs harc és háború, mint Közel- és Távol-Keleten, a sötét Afrikában, ahol nem tudnak mit kezdeni „szabadságukkal”. Mi csak fejcsóválva hallgatjuk a rádióban, nézzük a televízióban a tragikus eseményeket, és megállapítjuk: az állatvilág legbutább teremtménye az ún. Homo sapiens: az Ember. Alig nyúlfarknyi kurta életét azzal tölti, hogy egymást baszogatva minél szomorúbbá, keserűbbé tegye erősen limitált földi jelenését. No, ezen, mi ketten igazán nem tudunk változtatni.

Kedves Laci Barátom! Bocsáss meg, hogy ilyen fanyar, filozofálásba torkolló sorokat vettem papírra, és még egy takaros lófasz sem szerepel benne, nélkülözve ángyikánk picáját is. Magyaros, meleg baráti kézszorítással: Pista. Szentés, 1977. július 25.

Egy megmentett kollégának

Prof. Dr. Adler Péter egyetemi tanár úrnak
Debrecen, Stomatológiai Klinika

Drága Péterem! ... Halálról pedig közöttünk ne essék szó! Semmi egyebet nem tettem azokban a félelmetesen gonosz időkben, mint befelé fordulva igyekeztem magam beleélni a halálba üldözött, halálra ítélt ártatlan embertársaim helyzetébe. Mindvégig fülemben csengett az aranyjánosi intelem: „Embernek lenni minden körülményben!” Ez volt a hitvallásom akkor, és ma is ez.

Aki sokáig él, sok mindent megél és tapasztal. Akkor vált világossá előttem, milyen óriási veszélyt rejt magába egy üresen kongókoponyából kiáramló öblös hang, amely belerikácsol-

va a légtengerbe, elhomályosíthatja a józan ész, az emberben rejlő gonosztságot a felszínre hozva megmételjezi a lelkeket. Bízvást bízom, hogy az akkori Homo crudus végül mégis csak méltó lesz öncsinálta Homo „sapiens” jelzőjére...

Szeretettel ölel a régi barátsággal: B. Pista. Szentés, 1978. január 23.

A Mester és Tanítvány

Dr. Mencser András sebész-főorvos úrnak
6500 Baja – Kórház, sebészet

Kedves Andrásom! Őszinte örömmel olvastam tartalmas leveled, amelyből kiolvastam a lényegét: egyenesben vagy! Noha itt-ott még szorít a cipő, orvosaid egyikével–másikával nem vagy elégedett, – oda se neki. Ezen a vonalon légy erős, és említett „birkatürelmed” el ne fogyjon. Az idő mindent megold.

Fogadd meleg kézszorítást abból az alkalomból, hogy hivatalosan érsebésszé is nyilvánítottak, bár ez országzerte oklevél nélkül is köztudott volt.

Köszönettel vettem a Meghívót a júniusi, Baján tartandó Délmagyar Szakcsoport ülésére, de ezen már nem vehetek részt. Csak fájdalmas nosztalgiát idézne fel bennem. Temp passati... Ez a nagy átok a chirurgia mesterségében: mire az ember kezdene beletanulni, már is leteheti a kést. Kiöregszik...

Hanem! Beszámoló nagy leveledben olyan epitheton ornansokkal (díszítő jelzőkkel) halmozol el, hogy pirulni kellett. Különösen meghatott, hogy legkedvesebb szellemi gyermekem – a SEBÉSZORVOS könyvem /ifjúkori „bűnözésem” dokumentumát/ – megvételre kerested az antikváriumban, noha fél évszázaddal ezelőtt, a harmincas években írt eszmefuttatásom, ha nem is avult el teljesen, de elévült. Ma már se égen, se földön nem kapható. Én is már csak egyetlen példány őrzök „irodalmi ládám” fenekén...

Ám amint elgondolkoztam, eszembe vágódott, hogy Joó Béla halála után örököse, Géza öccse elhozta nekem azt a példányt, amit annakidején „Jupi”-nak /ez volt a beceneve/ ajánlódékoztam. Nosza, rászánva egy bús vasárnapot, elkezdtem kutatni ötödfélezer kötetet számláló könyvtáramban, – és megtaláltam!

Nos, kinek adhatnám örököül másnak, mint Neked drága Bandikám, aki megbecsülésre méltatja.

Kedves Családoddal együtt szeretettel ölel, a régi barátsággal
Bugyi István dr.²⁵

Készül a Centenárium-kötet

Dr. Tessényi Béla sebész-főorvos úrnak
Vrbas

Kedves Bélám! ... Hosszú hallgatásom oka az volt, hogy jövőre, 1981-ben ünnepli kórházunk 100 éves jubileumát. Erre az alkalomra egy Centenárium Emlékkönyv kiadását ter-

²⁵ Az egykori tanítvány – dr. Mencser András volt szentesi műtősfő, majd bajai sebész-főorvos – utólag (2011-ben) annyit fűzött Mestere leveléhez, hogy amikor megkapta, „*alig több mint két éve voltam Baján; a biztató, és erőt adó sorait ma is jó volt felidézni, az ugyancsak akkor küldött könyvének, – a Sebészorvos – ajándékával együtt.*”

vezzük, amelynek szerkesztését elvállaltam. Ez azután teljesen lefoglalja szellemi kapacitásomat. Erősen túl a Sturm und Drang perióduson, nem vagyok már az az elnyűhetetlen fickó, aki csak úgy kirázott tollából egy-egy könyvet, dolgozatot.

Ám még szerencse, hogy még 82 éves koromban is hódolhatok ifjúkori hobbymnak, különben végérvényesen elhatalmasodna rajtam a canities morosa, a zsémbes öregkor...

Sokáig élni is káros. Úgy érzem magam, mint tarokkban a skíz, mikor talonba kerül. Somatikusan még nem lenne semmi panasz, ám a depressio – komorkór – gyakorta rám telepszik. Nem szedek semmiféle gyógyszert. Azaz egyet mégis: aszalt szilvát. Ez az én egyetlen orvosszerem. Ezért szerénytelenül megkérnélek, ha nem esik terhedre, küldj nekem fél- vagy egy kiló „boszniai aszalt szilvát”, mert erre felé még magyar sem kapható.

Ilonának hódoló kézcsókom küldve, meleg szeretettel ölel öreg barátod: B. Pista. Szent-
tes, 1980. november 8.

„Idő-koldus vagyok”

Greskovits Pálné tanár
Füzérradvány

Semmire sincs időm, „idő-koldus” vagyok. Tudom, hogy a levlapözönökre és kedves le-
velére adós vagyok a válasszal, de amint kicsit egyenesbe jövök, letörlesztem adósságom...

Egyébként rab vagyok. Súlyos tehertétel, de nagyon szeretem a TV-t, csak az a baj, hogy
a végét mindig elalszom, így nem tudom meg a poént.

Az utolsó lefűzött levél

Mrs. Susy R. Wagner
Peoria

Kedves Zsuzsanna!

Most, hogy végre elkészítettem kórházunk 100 éves Centenárium Emlékkönyvét, hozzá-
fogtam felgyülemlett restanciáim feldolgozásához. Elsőként vettem az Ön leveleit. Bár jelen-
leg még nem vagyok még levélíró hangulatban, ezért csak konvencionális pár sorral jövök.

Hálás köszönet a túsokról szóló képeslap-kívágásokért. A magam részéről néhány szub-
jektív megjegyzés: a fotók arról tanúskodnak, hogy feltűnően jó erőbeli állapotban vészel-
ték át a „beduinok fogságát”, nem észlelhető rajtuk testi somatikus ártalom, sem az a lelki fe-
szültség (psychikai stress), amire számítottam 400 napos állandó halálfélelemmel kísért át-
élések után. No, de ez semmit sem enyhít azon a világraszóló gáztetten, amit ezek a gengsz-
terek, illetve bandavezérük, az embernek álcázott majomemberek elkövettek.

Ám stop! Meg kell zaboláznom magam, nehogy belekeveredjek levélírásba, amit a közel-
jövőre tartok fenn.

Férjeurának üdvözetemet küldve, sok szeretettel köszönti bájos gyermekeivel egyetem-
ben: Bugyi István. Szent-
tes, 1981. március 25.

Dr. Bugyi István professzor Szentesen hunyt el 1981. április 3-án, alig egy héttel a fenti levél postázása után. Utolsó munkájában, a *Centenáriumi Emlékkönyv* szerkesztésében nagy örömét lelte, hisz alkalma nyílt a visszatekintésre, a hajdani szakmai sikerek felidézésére, azok összegzésére. S ami talán a legfontosabb volt számára, az emlékalbumot kedves tanítványaival együtt készíthette, akiket gyermekeiként szeretett, és rendkívül büszke volt rájuk. Utolsó leveléből megtudhatjuk, hogy voltak további elképzelései: többek között a válaszra váró levelek rendszerezése, megválaszolása.

A bevezető részben utaltunk rá, hogy Bugyi tanár úr jó levélírónak számított, idősebb korára azonban aktivitása alább hagyott. Egy 1976-ban kelt levelében erről így írt: „... *Ifjúkoromban mindig lenéztem azokat, akik az időre hivatkoztak. Elvégre – mondtam volt – olyan elfoglaltságú ember nincs, hogy a nap 24 órájából ne tudna kiszakítani 10 percet egy vacak levél megírására. Most azonban már az idő-faktor is számításba jő. Sajátos, öregkori tünet, hogy amióta nyugállományban vagyok, a felelősségteljes munkakör zöme leesett vállamról, semmire sincs időm, örökös hátralékban vagyok. Gondolkoztam mi oka lehet, hogy restanciával hadakozok. Végre nem is annyira rájöttem, mint inkább rádöbbsentem, hogy elhamvadt bennem a fiatalos lendület, elhasználódott a féktelen munkabírás, ellanyhult az ifjúkori hev...*” Már korábban is megállapította, hogy a levélírás legfőbb kelléke: a megfelelő hangulat. Idősödve ez a kellék egyre inkább hiányzott belőle. Az Ő megfogalmazása szerint: „... *Nem mondom, egykor valóban boldog is voltam életem folyamán. De mikor az ember elmagányosodik, elveszti szüleit, rokonait, szeretteit, elhullnak mellőle kortársai, akikkel együtt vívta az élet csatáját – végül is elkomorodik, belesavanyodik és nekibúsul...*” Ez irányú érzésének, hangulatának kifejezésére talált egy versikét, amelyet Falu Tamás írt *Köszönöm élet!* címmel. Zárjuk ezzel a költeménnyel e forrásközlő jellegű dolgozatot, mely első alkalommal adott ízelítőt Bugyi István rendkívül gazdag levelezési hagyatékából.

*„Köszönöm élet, hogy olyan szép voltál,
Hogy tele voltál boldog gyönyörökkel,
Hogy völgyeidet jóság, hűség lakta,
És csúcsaidon szent béke ömlött el.*

*Rossz volna meghalni, ha még minden állna,
A régi világ és a régi oltár –
Mily könnyű lesz most örökre elmenni,
Köszönöm élet – hogy így elromlottál...*”

LAJOS LABÁDI, MA
retired director of the Archives of Csongrád Country
6600 Szentés, Bocskai u. 6. III/7.
labadiil@szenes.hu

SUMMARY

The elder doctors in Szentes yet knew personally István Bugyi, the famous, popular and talented surgeon of the town. In 1924 he started his medical career in Budapest as the disciple of Vilmos Manninger and his work was outstanding not only in the healing, but also in the area of the medical research. In 1931 he was recalled to his hometown, became the head physician of the newly founded surgical ward at the local hospital and since 1933 he was the director general of the institution. The study publishes some of his several thousand letters in order to introduce the acclaimed doctor as his patients, teachers, respecters and friends saw him.